

FOND ZA HUMANITARNO PRAVO

Drugi izveštaj

o sprovođenju

Nacionalne strategije

za procesuiranje ratnih zločina

Fond za humanitarno pravo

Drugi izveštaj

o sprovođenju

Nacionalne strategije

za procesuiranje ratnih zločina

Beograd,
jun 2018. godine

Projekat je podržan od strane Evropske unije. Stavovi izneti ovde pripadaju isključivo autoru i ne odražavaju nužno zvanične stavove Evropske unije.

SADRŽAJ

Predgovor.....	5
Uvod	7
Opšti nalazi o primeni Strategije	11
I. Procesuiranje predmeta na osnovu prioriteta određenih u skladu sa kriterijumima definisanim Tužilačkom strategijom	11
II. Porast broja optužnica u odnosu na broj istraga	12
III. Porast broja pravnosnažno okončanih postupaka u odnosu na broj optuženja	14
IV. Kraće prosečno trajanje postupaka za ratne zločine	15
V. Pozitivna ocena Evropske komisije o usklađenosti sistema zaštite i podrške svedocima i žrtvama u Republici Srbiji sa standardima Evropske unije	15
VI. Smanjen broj nestalih lica čija sudbina nije razjašnjena	16
VII. Povećan broj pokrenutih i pravnosnažno okončanih postupaka zahvaljujući regionalnoj saradnji	17
VIII. Izveštaji glavnog tužioca i predsednika MKSJ podneti Savetu bezbednosti	18
IX. Pozitivni izveštaji drugih relevantnih vladinih i nevladinih organizacija.....	18
Oblasti koje pokriva Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina.....	20
POVEĆANJE EFIKASNOSTI POSTUPAKA ZA RATNE ZLOČINE.....	21
ZAŠTITA SVEDOKA I ŽRTAVA.....	31
PODRŠKA SVEDOCIMA I ŽRTVAMA	33
ODBRANA OKRIVLJENOG	36
SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE I PITANJE NESTALIH LICA	38
SARADNJA SA MEĐUNARODNIM KRIVIČNIM TRIBUNALOM ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU	47
REGIONALNA I ŠIRA MEĐUNARODNA SARADNJA	49
UNAPREĐENJE UKUPNOG ODNOSA DRUŠTVA PREMA PITANJU SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE.....	54
Tabelarni prikaz realizacije aktivnosti	59

Skraćenice

Akcionni plan	Akcionni plan za Poglavlje 23
AKS	Advokatska komora Srbije
AP KiM	Autonomna pokrajina Kosovo i Metohija
BiA	Bezbednosno-informativna agencija
BiH	Bosna i Hercegovina
DORH	Državno odvjetništvo Republike Hrvatske
DVT	Državno veće tužilaca
EU	Evropska unija
EULEKS/EULEX	Misija vladavine prava Evropske unije na Kosovu
Ekspertska grupa	Ekspertska grupa za rešavanje slučajeva nestalih lica na prostoru bivše SFRJ
FHP	Fond za humanitarno pravo
Jedinica za zaštitu	Jedinica za zaštitu učesnika u krivičnom postupku
Komisija za nestala lica	Komisija za nestala lica Vlade Republike Srbije
MKSJ	Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju Ujedinjenih nacija
MMKS	Mehanizam za međunarodne krivične sudove
MKCK	Međunarodni komitet Crvenog krsta
MKNL	Međunarodna komisija za nestala lica
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije
Nacionalna strategija	Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
Radno telo	Radno telo za praćenje sprovođenja Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina
SB UN	Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija
SORZ	Služba za otkrivanje ratnih zločina Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije
SRS	Srpska radikalna stranka
TRZ	Tužilaštvo za ratne zločine Republike Srbije
Tužilac	Tužilac za ratne zločine Republike Srbije
Tužilačka strategija	Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji 2018–2023.
UNMIK	United Nation Interim Administration Mission in Kosovo/ Privremena administrativna misija Ujedinjenih nacija na Kosovu
VBA	Vojnobezbednosna agencija
VOA	Vojnoobaveštajna agencija
Vlada	Vlada Republike Srbije
VSS	Visoki savet sudstva
Zahtev	Zahtev za pristup informacijama od javnog značaja
Zamenik tužioca	Zamenik tužioca za ratne zločine Republike Srbije
ZKP	Zakonik o krivičnom postupku (Službeni glasnik Republike Srbije, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/2014)

Predgovor

Fond za humanitarno pravo (FHP) prati i analizira suđenja za ratne zločine u Srbiji još od prvih postupaka koji su vođeni u Republici Srbiji 2002. godine. FHP je jedina organizacija koja to radi kontinuirano, i o tome obaveštava domaću i međunarodnu javnost. U predmetima ratnih zločina preko punomoćnika zastupa žrtve (oštećene), Tužilaštvu za ratne zločine (TRZ) podnosi krivične prijave protiv osumnjičenih i ustupa dokumentaciju o počinjenim ratnim zločinima. Takođe, FHP identifikuje i ohrabruje svedoke i žrtve da svedoče u predmetima ratnih zločina i time doprinesu uspostavljanju pravde za zločine iz prošlosti.

Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina (u daljem tekstu: Nacionalna strategija), koju je Vlada Republike Srbije usvojila u februaru 2016. godine, zasnovana je, između ostalog, i na Modelu strategije koji je izradio FHP.¹ FHP izveštava o implementaciji Nacionalne strategije, sa ciljem da tokom perioda važenja Nacionalne strategije ponudi nezavisne istraživačke nalaze i zaključke o njenoj implementaciji. Ovo je drugi takav izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije koji FHP objavljuje. Za kompletan uvid u dosadašnje sprovođenje Nacionalne strategije je relevantan i Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, koji je FHP predstavio u decembru 2017. godine.²

Nalazi FHP-ovog istraživanja u drugom izveštaju pokazuju da za dve godine od usvajanja Nacionalne strategije nije došlo do napretka u oblasti procesuiranja ratnih zločina. Implementacija Nacionalne Strategije drastično kasni; od 12 optužnica koje su podignute od usvajanja Strategije, 11 nije rezultat inicijalnog rada TRZ-a, već su ustupljene iz BiH.³ Suđenja za ratne zločine i dalje traju nerazumno dugo, nije zabeležen napredak u oblasti procesnih prava žrtava, broj nestalih lica se ne smanjuje očekivanom dinamikom,

5

1 *Model strategije za procesuiranje ratnih zločina izvršenih tokom i u vezi sa oružanim sukobima u bivšoj Jugoslaviji, period 2015–2025*, FHP, 2015. godine, dostupan na internet prezentaciji FHP-a: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/04/Model-Strategije-za-procesuiranje-ratnih-zlocina-u-Srbiji_za-web.pdf, pristupljeno: 27. 4. 2018. godine.

2 *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, 2017. godine, dostupan na internet prezentaciji FHP-a: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/12/Izvestaj_Strategija_I.pdf, pristupljeno: 27. 4. 2018. godine.

3 Predmeti u kojima su podignute optužnice nakon usvajanja Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, 20. februara 2016. godine: *Doboj, Ključ Šljivari, Bratunac, Bosanska Krupa, *Ključ Kamičak, *Ključ Kamičak II, Srebrenica – Kravica, Sanski Most – Lušci, Caparde, Bosanska Krupa II, Ključ–Rejzovići, **Bogdanovci*. *Predmeti *Ključ Kamičak* i *Ključ Kamičak II* su spojeni. ****Napomena:** Optužnica u predmetu *Bogdanovci* nije potvrđena pred Višim sudom u Beogradu u trenutku završetka rada na

saradnja sa MKSJ-om/MMKS-om je opterećena odlukom Višeg suda u Beogradu da ne izruči članove Srpske radikalne stranke optužene za nepoštovanja suda, a relevantne međunarodne, vladine i nevladine organizacije u svojim izveštajima pretežno negativno ocenjuju napredak u procesuiranju ratnih zločina u Srbiji.

ovom izveštaju. FHP nema podatke o tome da li je optužnica u ovom predmetu rezultat inicijalnog rada TRZ-a ili je optužnica ustupljena.

Uvod

Vlada Republike Srbije usvojila je 20. februara 2016. godine Nacionalnu strategiju za procesuiranje ratnih zločina za period od 2016. do 2020. godine, kojom je definisan set aktivnosti čiji je zajednički cilj – unapređenje procesuiranja ratnih zločina u Srbiji.⁴

Utvrdjivanje individualne krivične odgovornosti za ratne zločine počinjene tokom 1990-ih godina deo je formalnih uslova za pristupanje Srbije Evropskoj uniji.⁵ Kao neposredan odgovor na preporuke koje je Evropska komisija definisala u okviru Izveštaja o skriningu, Srbija je usvojila i Akcioni plan za Poglavlje 23, koji se odnosi na reformu pravosuđa i osnovna prava, uključujući ratne zločine.⁶

Akcioni plan, u delu „1.4. Ratni zločini“, predviđa set aktivnosti za sve državne organe koji su nadležni za procesuiranje ratnih zločina. Zadatak Nacionalne strategije je da, prateći smernice iz Akcionog plana, definiše aktivnosti koje će unaprediti efikasnost procesuiranja ratnih zločina.

Od usvajanja Nacionalne strategije, FHP je jedina nevladina organizacija koja prati njenu implementaciju, sa ciljem da u formi izveštaja iz senke ponudi nezavisne nalaze i zaključke. Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije je pripremio FHP u decembru 2017. godine.⁷ Radno telo koje je osnovano od strane Vlade Republike Srbije, sa nadležnošću da prati i izveštava o implementaciji Nacionalne strategije (u daljem tekstu: Radno telo),⁸

7

4 Tekst Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document_sr/2016-05/p_nac_stragetija_lat.PDF, pristupljeno: 13. 4. 2018. godine.

5 *Pregovaračke pozicije za Poglavlje 23 – Zajednička pozicija EU*, dostupno na: http://www.mei.gov.rs/upload/documents/pristupni_pregovori/pregovaracke_pozicije/PG23%20Zajednicka%20pozicija%20EU.pdf, pristupljeno: 12. 6. 2018. godine.

6 *Izveštaj o analitičkom pregledu usklađenosti zakonodavstva Republike Srbije sa pravnim tekovinama EU* (skraćeno: *Izveštaj o skriningu*) je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <http://www.mpravde.gov.rs/tekst/7073/izvestaj-o-skriningu.php>; tekst Akcionog plana za Poglavlje 23 je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <http://www.mpravde.gov.rs/tekst/12647/akcioni-plan-za-pregovaranje-poglavlja-23-usvojen-na-sednici-vlade-srbije-27-aprila-2016.php>. Svim izvorima pristupljeno: 13. 4. 2018. godine.

7 *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, 2017. godine.

8 Odluka Vlade Republike Srbije o obrazovanju Radnog tela za praćenje sprovođenja Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina (*Službeni glasnik Republike Srbije*, broj 80. od 29. 8. 2017. godine).

osnovano je sa 18 meseci kašnjenja i prvi izveštaj je objavilo tek krajem januara 2018. godine.⁹

Ovo je drugi izveštaj o monitoringu implementacije Nacionalne strategije koji FHP objavljuje. Izveštaj sadrži kratak pregled trenutnog stanja i odnosi se na period od 1. decembra 2017. do 1. juna 2018. godine.

⁹ *Izveštaj broj 1 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina* je usvojen na drugoj sednici Radnog tela, 22. januara 2018. godine. Izveštaj je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://mpravde.gov.rs/tekst/17978/izvestaj-o-sprovođenju-nacionalne-strategije-za-procesuiranje-ratnih-zlocina.php>, pristupljeno: 6. 6. 2018. godine.

Metodologija

Podaci korišćeni za izradu ovog Izveštaja potiču iz nekoliko izvora. Prvi izvor su izveštaji državnih i međunarodnih organa, uključujući izveštaje Radnog tela za praćenje sprovođenja Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina,¹⁰ kvartalne izveštaje o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23,¹¹ izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije¹² i Polugodišnji izveštaj Evropske komisije o pregledu stanja u poglavljima 23 i 24,¹³ kao i izveštaji glavnog tužioca i predsednika Međunarodnog mehanizma za krivične sudove (u daljem tekstu: MMKS) Savetu bezbednosti UN-a.¹⁴ Drugi izvor su podaci prikupljeni od organa nadležnih za implementaciju Nacionalne strategije putem zahteva za pristup informacijama od javnog značaja. Treći izvor predstavljaju intervjui istraživača FHP-a sa predstavnicima državnih organa koji su odgovorni za realizaciju aktivnosti predviđenih Strategijom.¹⁵

Budući da je Fond za humanitarno pravo jedina organizacija koja u kontinuitetu prati i analizira postupke za ratne zločine u Srbiji i preko punomoćnika zastupa žrtve, istraživači FHP-a su u prilici da svedoče o razvoju događaja koji se javljaju prilikom procesuiranja

10 Izveštaji Radnog tela su dostupni na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://mpravde.gov.rs/tekst/17978/izvestaj-o-sprovođenju-nacionalne-strategije-za-procesuiranje-ratnih-zlocina.php>, pristupljeno: 6. 6. 2018. godine.

11 Izveštaji o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23 su dostupni na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/17033/izvestaj-br-32017-o-sprovođenju-akcionog-plana-za-poglavlje-23.php>, pristupljeno: 3. 5. 2018. godine.

12 *Izveštaj o napretku Srbije za 2018. godinu*, str. 20–21. Izveštaj je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva za evropske integracije: [http://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izvestaj_ek_o_srbiji\(1\).pdf](http://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izvestaj_ek_o_srbiji(1).pdf), pristupljeno: 4. 5. 2018. godine.

13 *Polugodišnji izveštaj Evropske komisije o pregledu stanja u poglavljima 23 i 24*, str. 4 i 5. Polugodišnji izveštaj je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva za evropske integracije: http://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/non_paper_23_24/non_paper_23_24_novembar_srp.pdf, pristupljeno: 4. 5. 2018. godine.

14 Izveštaji glavnog tužioca i predsednika Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) Savetu bezbednosti UN-a su dostupni na: <http://www.icty.org/bcs/mediji> i na: <http://www.unmict.org/en/news/statements-and-speeches>, pristupljeno: 6. 6. 2018. godine.

15 Doprinos izradi analize dali su, kroz intervjue, predstavnici Tužilaštva za ratne zločine i Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije.

ratnih zločina. Upravo zato, važan izvor informacija za sastavljanje ovog izveštaja čine i prethodne analize i izveštaji FHP-a.¹⁶

Proces prikupljanja podataka za izradu ovog Izveštaja pratilo je nekoliko prepreka. U pojedinim slučajevima, nadležni državni organi su vrlo restriktivno tumačili dostavljanje traženih informacija na osnovu Zahteva za pristup informacijama od javnog značaja. Tako je Ministarstvo pravde na pojedina pitanja FHP-a odgovaralo šturim odgovorom da „nema dokumenta“.¹⁷ Služba za otkrivanje ratnih zločina nije odgovorila na molbu za intervju, kao što je to bio slučaj i prilikom pripreme Prvog izveštaja FHP-a.¹⁸

Tokom pripreme izveštaja je obavljen intervju sa predstavnikom Pravosudne akademije. Iako upoznat sa povodom za intervju i namerom da se informacije iz ovog razgovora koriste prilikom pripreme izveštaja, do završetka rada na izveštaju FHP nije dobio odgovor na više upućenih molbi za autorizaciju navoda u kojima smo se pozivali na razgovor sa predstavnikom ove institucije.

Osim navedenog, prepreku u prikupljanju informacija je predstavljala i činjenica da je Radno telo, u čijoj je nadležnosti da nadzire i izveštava o realizaciji Strategije, osnovano sa godinu i po dana zakašnjenja, u avgustu 2017. godine, te da su do dana završetka rada na ovom izveštaju objavljena svega dva zvanična izveštaja o napretku u realizaciji aktivnosti predviđenih Strategijom, koji zajedno pokrivaju period od 20. februara 2016. do 31. marta 2018. godine.¹⁹

10

16 Videti sekciju: *Publikacije* na internet prezentaciji FHP-a: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=223>, kao i sekciju: *Pojedinačni predmeti* na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>. Svim izvorima pristupljeno: 12. 6. 2018. godine.

17 Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj 7-00-179/2018-32, od 29. 5. 2018. godine. FHP je u svom zahtevu postavio pitanje o aktivnostima koje su preduzete u cilju organizovanja regionalnih konferencija, dok je odgovor Ministarstva pravde bio: „Nema dokumenta“.

18 *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, 2017. godine, str. 8.

19 Nacionalna strategija predviđa da Radno telo definiše zaključke i preporuke nadležnim institucijama i da o rezultatima sprovođenja strategije kvartalno izveštava Savet za sprovođenje Akcionog plana za Poglavlje 23 i Vladu Republike Srbije. *Izveštaj broj 1 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina* je usvojen na drugoj sednici Radnog tela, 22. januara 2018. godine, *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina* je usvojen na drugoj sednici Radnog tela, 29. maja 2018. godine.

Opšti nalazi o primeni Strategije

Napredak u oblasti procesuiranja ratnih zločina se može pratiti posredstvom opštih indikatora koje predviđa Nacionalna strategija:

1. Procesuiranje predmeta na osnovu prioriteta određenih u skladu sa kriterijumima definisanim Tužilačkom strategijom;
2. Porast broja optužnica u odnosu na broj istraga;
3. Porast broja pravosnažno okončanih postupaka u odnosu na broj optuženja;
4. Kraće prosečno trajanje postupaka za ratne zločine;
5. Pozitivna ocena Evropske komisije o usklađenosti sistema zaštite i podrške svedocima i žrtvama u Republici Srbiji sa standardima Evropske unije;
6. Povećan broj pokrenutih i pravosnažno okončanih postupaka zahvaljujući regionalnoj saradnji;
7. Smanjen broj nestalih lica čija sudbina nije razjašnjena;
8. Pozitivni izveštaji glavnog tužioca i predsednika MKSJ Savetu bezbednosti;
9. Pozitivni izveštaji drugih relevantnih vladinih i nevladinih organizacija.

Prilikom iznošenja opštih nalaza o dosadašnjoj primeni Strategije, FHP će se rukovoditi ovim indikatorima.

11

I. Procesuiranje predmeta na osnovu prioriteta određenih u skladu sa kriterijumima definisanim Tužilačkom strategijom

Na osnovu Akcionog plana za Poglavlje 23 i Nacionalne strategije, Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji za period 2018–2023 trebalo je da bude usvojena u prvoj polovini 2016. godine.²⁰ Međutim, usvojena je dve godine kasnije, u martu 2018. godine.²¹

20 Videti: Aktivnost 1.4.1.3. u Akcionom planu za Poglavlje 23: <https://www.mpravde.gov.rs/files/Akcioni%20plan%20PG%202023.pdf>; takođe videti u Nacionalnoj strategiji za procesuiranje ratnih zločina, oblast: 1. Povećanje efikasnosti postupaka za ratne zločine pred organima Republike Srbije, str. 16–17: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document_sr/2016-05/p_nac_stragetija_lat.PDF. Svim izvorima pristupljeno: 23. 5. 2018. godine.

21 Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023) je dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document_sr/2018-05/strategija_trz_srb.pdf, pristupljeno: 23. 5. 2018. godine.

Usvojena Tužilačka strategija sadrži i brojne metodološke nedostatke, koji ostavljaju prostora za potencijalno reinterpretiranje obaveza, ali i očekivanih rezultata. Najočigledniji nedostatak predstavlja odsustvo jasnih kriterijuma kojima će se TRZ voditi prilikom određivanja slučajeva koji će imati prioritet prilikom procesuiranja u narednom periodu, iako je Nacionalnom strategijom predviđeno da ti kriterijumi budu detaljnije određeni Tužilačkom strategijom.²² Tako strategija samo referiše na kriterijume koje je odredila Nacionalna strategija, ali ih ne određuje bliže niti ih dodatno razrađuje.

FHP smatra da odsustvo jasnih kriterijuma za određivanje prioriteta predmeta može dovesti do nastavka prakse TRZ-a da procesuiraju samo manje zahtevne slučajeve ratnih zločina (predmeti sa manjim brojem žrtava, predmeti koji se odnose na izolovane i manje incidente, odsustvo predmeta u kojima su okrivljeni visokorangirani počinioci).²³

FHP je detaljne komentare na nacrt Tužilačke strategije za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji uputio Tužilaštvu za ratne zločine 14. marta 2018. godine, a oni su u ovom izveštaju detaljnije prikazani u odeljku koji se bavi povećanjem efikasnosti postupaka za ratne zločine.²⁴

II. Porast broja optužnica u odnosu na broj istraga

12

U periodu od 1. decembra 2017. do 1. juna 2018. godine, TRZ je podiglo četiri optužnice za ratne zločine protiv pet lica.²⁵

Prema podacima sadržanim u Izveštaju broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, **TRZ je nedavno od tužilaštava opšte nadležnosti iz**

22 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 17.

23 Videti: *Da li se suđenja za ratne zločine u Srbiji gase?*, FHP, 22. 5. 2017. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=33810>, pristupljeno: 23. 5. 2018. godine.

24 Komentari Fonda za humanitarno pravo (FHP) na nacrt Tužilačke strategije za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji u periodu od 2018. do 2023. godine su dostupni na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/03/Komentari_Fonda_za_humanitarno_pravo_na_Nacrt_Tuzilacke_strategije_za_istragu_i_gonjenje_ratnih_zlocina_u_Republici_Srbiji_2018-2023_14.03.2.pdf, pristupljeno: 23. 5. 2018. godine.

25 Optužnice su podignute u predmetima: *Caparde, Bosanska Krupa II, Ključ-Rejzovići, Bogdanovci*. Videti sekciju *Saopštenja* na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/vesti-i-saop%C5%A1tenja/saop%C5%A1tenja>; takođe videti pregled predmeta ratnih zločina koji su procesuirani ili se procesuiraju pred sudom u Srbiji, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>, pristupljeno: 3. 5. 2018. godine.

Prištine, Peći i iz Prizrena preuzelo ukupno 952 predmeta, od kojih je 810 ostalo u KTN upisnicima (upisnik prijava protiv NN izvršilaca).²⁶ U pomenutom izveštaju se navodi podatak da je, **u periodu od februara 2016. do 16. aprila 2018. godine, TRZ preuzelo 1.578 predmeta od javnih tužilaštava opšte nadležnosti.**²⁷

Ovi podaci ukazuju da je broj predmeta u fazi istrage ili predistrage i dalje veoma veliki, te da prati trend na koji je FHP ukazao u Prvom izveštaju o sprovođenju Nacionalne strategije.²⁸ Imajući u vidu da su, u periodu od 1. decembra 2017. do 1. juna 2018. godine, podignute svega četiri optužnice, od kojih su tri ustupljene iz BiH,²⁹ FHP zaključuje da za **poslednjih šest meseci nije došlo do povećanja broja optužnica u odnosu na broj istraga.**

Takođe treba podsetiti na obavezu TRZ-a, koja proizilazi iz Akcionog plana za poglavlje 23, da pripremi izveštaj o svom radu u pogledu svih krivičnih optužbi od 2005. godine, kako bi se ispitalo da li su sve optužbe za ratne zločine adekvatno istražene.³⁰ TRZ kasni sa objavljivanjem ovog izveštaja dve godine.³¹

26 Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, maj 2018. godine, str. 6.

27 Ibid.

28 Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, 2017. godine, str. 10–11.

29 Predmeti: *Caparde, Bosanska Krupa II, Ključ–Rejzovići, *Bogdanovci*. ***Napomena:** Optužnica u predmetu *Bogdanovci* nije potvrđena pred Višim sudom u Beogradu u trenutku završetka rada na ovom izveštaju. FHP nema podatke o tome da li je optužnica u ovom predmetu rezultat inicijalnog rada TRZ-a ili je optužnica ustupljena. Videti pregled predmeta ratnih zločina koji su procesuirani ili se procesuiraju pred sudom u Srbiji, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>, pristupljeno: 7. 6. 2018. godine.

30 Akcioni plan za Poglavlje 23, aktivnost: 1.4.1.10, str 125.

31 Izveštaj 1/2018 o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23, str. 314–315, dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/files/Izve%C5%A1taj%20br.%201-2018%20o%20sprovo%C4%91enju%20Akcionog%20plana%20za%20Poglavlje%20%202023.pdf>, pristupljeno 23. 5. 2018. godine.

III. Porast broja pravnosnažno okončanih postupaka u odnosu na broj optuženja

U izveštajnom periodu su održana suđenja u ukupno 15 predmeta,³² podignute su četiri optužnice³³ i doneta je jedna prvostepena presuda.³⁴ Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu nije donelo nijednu presudu. Kao što je FHP već ukazao u prethodnom izveštaju, **indikator koji predviđa porast broja pravnosnažno okončanih postupaka u odnosu na broj optuženja ne pruža realan pregled efikasnosti rada organa nadležnih za procesuiranje ratnih zločina**. FHP je ranije takođe ukazivao na problem podizanja nedovoljno utemeljenih optužnica, kao i na praksu potvrđivanja optužnica od strane suda bez svestrane analize predloženih dokaza.³⁵

U izveštajnom periodu doneta je jedna oslobađajuća presuda koja ukazuje na nastavak ovakve prakse, u predmetu *Ključ–Kamičak*.³⁶ Prilikom obrazlaganja ove presude predsednica veća, sudija Vera Vukotić, navela je da se na osnovu izvedenih dokaza nije moglo zaključiti da su optuženi počinili delo za koje ih je tužilaštvo teretilo.³⁷ Ocenjujući iskaze svedoka tužilaštva, sud je našao da su oni kontradiktorni, nelogični i neživotni, te suprotni drugim izvedenim dokazima.³⁸ Takođe je navela da tokom suđenja nije izveden

32 Predmeti: *Lovas, Trnje, Čuška, Bratunac, Srebrenica – Kravica, Bosanski Petrovac – Gaj, Doboj, Ključ–Šljivari, Bosanska Krupa, Ključ Kamičak, Sanski Most – Lušci, Caparde, Bosanska Krupa II, Ključ–Rejzovići, Skočić*. Videti pregled predmeta ratnih zločina koji su procesuirani ili se procesuiraju pred sudom u Srbiji, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>, pristupljeno: 3. 5. 2018. godine.

33 Videti sekciju *Saopštenja* na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/vesti-i-saop%C5%A1tenja/saop%C5%A1tenja>; takođe videti pregled predmeta ratnih zločina koji su procesuirani ili se procesuiraju pred sudom u Srbiji, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>, pristupljeno: 3. 5. 2018. godine.

34 Izveštaj sa suđenja u predmetu *Ključ–Kamičak*, od dana 25. 12. 2017. godine, dostupan na: <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/02/10.Kljuc.Kamicak.Izvestaj.sa.objave.presude.25.12.2017.pdf>, pristupljeno: 3. 5. 2018. godine.

35 Videti: *Oslobađajuća presuda za ratne zločine u 2017. godini*, saopštenje za javnost, FHP, 28. 12. 2017. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=34666>, pristupljeno: 26. 4. 2018. godine.

36 *Ibid.* Izveštaj sa suđenja u predmetu *Ključ–Kamičak*, od dana 25. 12. 2017. godine, dostupan na: <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/02/10.Kljuc.Kamicak.Izvestaj.sa.objave.presude.25.12.2017.pdf>, pristupljeno: 3. 5. 2018. godine.

37 Izveštaj sa suđenja u predmetu *Ključ–Kamičak*, od dana 25. 12. 2017. godine, dostupan na: <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/02/10.Kljuc.Kamicak.Izvestaj.sa.objave.presude.25.12.2017.pdf>, pristupljeno: 3. 5. 2018. godine.

38 *Ibid.*

nijedan svjedok koji je bio očevidac ubistava navedenih u optužnici.³⁹ Sud je zato postupio po pravilu *in dubio pro reo*, odnosno, u nedostatku dokaza je presudio u korist optuženih.⁴⁰

IV. Kraće prosečno trajanje postupaka za ratne zločine

U izveštajnom periodu je održano svega 33 dana suđenja u svim tekućim predmetima za ratne zločine, dok je 29 dana suđenja iz različitih razloga odloženo.⁴¹ Pretresi u okviru pojedinačnih prvostepenih postupaka su, u proseku, zakazivani u razmaku od preko 30 dana.⁴² Uzimajući u obzir da se sudilo u ukupno 15 predmeta, prosek iznosi svega dva sudeća dana po jednom predmetu.

Nalazi koji su predstavljeni u ovom izveštaju ukazuju da u odnosu na postavljeni indikator nije postignut nikakav merljiv rezultat.

V. Pozitivna ocena Evropske komisije o usklađenosti sistema zaštite i podrške svedocima i žrtvama u Republici Srbiji sa standardima Evropske unije

Polugodišnji izveštaj o trenutnom stanju u Poglavljima 23 i 24 je ocenio da se kasni sa sprovođenjem većine preporuka iz analize rada Jedinice za zaštitu svedoka.⁴³ Pomenuti izveštaj, takođe, navodi da Srbiji i dalje nedostaje sveobuhvatan sistem podrške oštećenima i svedocima, posebno onaj koji uključuje sistematski mehanizam za upućivanje na organizacije civilnog društva pre, tokom i nakon krivičnog postupka.⁴⁴

Evropska komisija u poslednjem Izveštaju o napretku Srbije (za 2018. godinu) ocenjuje da su preduzeti „početni koraci kako bi se procesna prava uskladila sa pravnim tekovinama

15

39 *Ibid.*

40 *Ibid.*

41 Hronologija suđenja u 2017. i 2018. godini je dostupna na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>, pristupljeno: 23. 4. 2018. godine. Videti izveštaje sa suđenja u periodu od 1. decembra 2017. godine zaključno sa 31. majem 2018. godine.

42 Videti: *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, 2017. godine, str. 12–13.

43 „Non paper“ o trenutnom stanju u poglavljima 23 i 24 za Srbiju (novembar 2017. godine), str. 5. Izveštaj je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva za evropske integracije: http://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/non_paper_23_24/non_paper_23_24_novembar_srp.pdf, pristupljeno: 12. 6. 2018. godine.

44 *Ibid.*

EU“.⁴⁵ Izveštaj navodi da je završena analiza nacionalnog normativnog okvira za sprovođenje minimalnih standarda EU o pravima i zaštiti žrtava krivičnih dela, te da su uspostavljene i nove službe u okviru Javnog tužilaštva, iako ograničene u pružanju informacija i sa ograničenim brojem zaposlenih.⁴⁶

Ipak, izveštaj navodi i da je pristup pravdi „otežan zbog nedostatka efikasnog sistema besplatne pravne pomoći, slabe dostupnosti i kvaliteta rada imenovanih branioca, neefikasnih procedura za naknadu štete u građanskopravnom postupku i slabog izvršenja pravosnažnih presuda.“⁴⁷

Saradnja Tužilaštva za ratne zločine i Jedinice za zaštitu svedoka je ocenjena kao poboljšana nakon potpisivanja protokola o hitnim merama, koje se primenjuju u programu zaštite svedoka od aprila 2017. godine.⁴⁸ Izveštaj dalje navodi da je potrebno sprovesti preporuke iz analize rada Jedinice za zaštitu u pogledu uslova rada, nedostatka specijalizovanog osoblja i zakonskih promena potrebnih za promenu identiteta radi zaštite.⁴⁹

VI. Smanjen broj nestalih lica čija sudbina nije razjašnjena

Prema podacima Međunarodnog komiteta Crvenog krsta (MKCK) iz **maja 2018. godine** broj lica čija sudbina nije razjašnjena, a koja su nestala tokom oružanih sukoba u Hrvatskoj, BiH i na Kosovu iznosi **10.315**.⁵⁰ U avgustu 2017. godine, prema podacima MKCK-a, ovaj broj je iznosio 10.390,⁵¹ što znači da je u periodu od deset meseci pronađeno 75 osoba.

16

⁴⁵ *Izveštaj o napretku Srbije za 2018. godinu*, str. 31. Izveštaj je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva za evropske integracije: [http://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izvestaj_ek_o_srbiji\(1\).pdf](http://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izvestaj_ek_o_srbiji(1).pdf), pristupljeno: 3. 5. 2018. godine.

⁴⁶ *Ibid.*

⁴⁷ *Ibid.*

⁴⁸ *Ibid.*

⁴⁹ *Ibid.*

⁵⁰ Podaci Međunarodnog komiteta Crvenog krsta od 13. 6. 2018. godine, HLCIndexIn: 25-F134245.

⁵¹ Podaci Međunarodnog komiteta Crvenog krsta, 25. 9. 2017. godine. Ukoliko trenutno dostupne podatke o broju nestalih lica uporedimo sa podacima o broju nestalih iz maja 2016. godine, kada se tragalo za 10.698 nestalih osoba, kao i sa podacima iz novembra 2012, koji govore o 12.544 nestala lica, uočavamo da je dinamika pronalazaka nestalih osoba nakon donošenja Nacionalne strategije gotovo identična onoj iz perioda pre donošenja Nacionalne strategije. Videti i: *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, 2017. godine, str. 15, 51–58.

Kvantitativni podaci ukazuju na to da broj nestalih lica jeste smanjen, ali i na to da mere koje su do sada sprovedene u okviru implementacije Nacionalne strategije nisu dovele do značajnog povećanje efikasnosti u potrazi za nestalim licima.⁵²

Neefikasna potraga za nestalim osobama odražava nedostatak političke volje, koja se ogleda u nedovoljnoj posvećenosti nadležnih organa u potrazi za nestalima, nedovoljnim institucionalnim kapacitetima, malom broju ljudi koji rade na poslovima traženja nestalih, pasivnosti organa krivičnog gonjenja u potrazi za nestalima i procesuiranju odgovornih, sprečavanju pristupa državnim arhivima relevantnim za proces traženja nestalih itd.

(Više o aktivnostima u vezi sa rasvetljavanjem sudbine nestalih lica videti u odeljku koji se odnosi na suđenja za ratne zločine i pitanje nestalih lica.)

VII. Povećan broj pokrenutih i pravnosnažno okončanih postupaka zahvaljujući regionalnoj saradnji

Svi predmeti u kojima je suđenje počelo nakon usvajanja Nacionalne strategije jesu rezultat regionalne saradnje. Taj trend je nastavljen i u prethodnom šestomesečnom periodu, te su ukupno tri od četiri podignute optužnice ustupljene TRZ-u nakon što su bile potvrđene pred Sudom BiH.⁵³

Kako je FHP isticao i ranije, ovaj indikator ne može da pruži informacije o kvalitetu ustupljenih predmeta ili same regionalne saradnje. Naime, TRZ je i u prethodnom periodu nastavilo da procesuiraju jednostavnije predmete, čemu svedoče i poslednje podignute optužnice, koje obuhvataju svega pet optuženih lica.⁵⁴

(Više o regionalnoj saradnji videti u odeljku koji se odnosi na regionalnu i širu međunarodnu saradnju.)

52 Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, 2017. godine, str. 15.

53 Videti predmete: *Caparde*, *Bosanska Krupa II*, *Ključ-Rejzovići*, **Bogdanovci*, sekcija *Saopštenja* na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/vesti-i-saop%C5%A1tenja/saop%C5%A1tenja>, pristupljeno: 3. 5. 2018. godine. ***Napomena:** Optužnica u predmetu *Bogdanovci* nije potvrđena pred Višim sudom u Beogradu u trenutku završetka rada na ovom izveštaju. FHP nema podatke o tome da li je optužnica u ovom predmetu rezultat inicijalnog rada TRZ-a ili je optužnica ustupljena.

54 Videti sekciju *Saopštenja* na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/vesti-i-saop%C5%A1tenja/saop%C5%A1tenja>; takođe videti pregled predmeta ratnih zločina koji su procesuirani ili se procesuiraju pred sudom u Srbiji, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>, pristupljeno: 7. 6. 2018. godine.

VIII. Izveštaji glavnog tužioca i predsednika MKSJ podneti Savetu bezbednosti

U poslednjim izveštajima koje su Savetu bezbednosti UN podneli glavni tužilac MKSJ-a i predsednik MKSJ-a, u decembru 2017. godine,⁵⁵ ključni su stavovi koji se odnose na brigu zbog „velikog broja zločina za koje tek treba voditi krivične postupke pred nacionalnim sudovima i zbog hiljada žrtava koje i dalje vape za pravdom.“⁵⁶

Sudija Karmel Adus, predsednik MKSJ-a, u svom izveštaju je naveo da bez obzira na pohvalnu činjenicu – što je „u mnogim predmetima presuđeno pred specijalizovanim sudovima za ratne zločine i što specijalizovani tužioci za ratne zločine nastavljaju vođenje istraga i podizanje optužnica protiv počinitelja – treba uraditi još mnogo više (napomena prim. aut.):“⁵⁷

Tužilac MKSJ-a Serž Bramerc je ponovo ukazao na revizionističke tendencije, konstatujući da „mnogi osuđene ratne zločince i dalje smatraju herojima, dok se žrtve i preživeli ignorišu i zanemaruju.“⁵⁸ On je takođe podsetio da je primarna odgovornost za postizanje pravde sada na nacionalnim tužilaštvima.⁵⁹

IX. Pozitivni izveštaji drugih relevantnih vladinih i nevladinih organizacija

18

Amnesty International (AI) u svom izveštaju o stanju ljudskih prava za 2017. i 2018. godinu navodi da je u zemljama regiona nekažnjivost ostala norma, te da su sudovi nastavili

55 Obračanje tužioca Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju Serža Bramerca Savetu bezbednosti UN-a, Njujork, 6. 12. 2017. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji MKSJ: <http://www.icty.org/x/file/Press/Statements%20and%20Speeches/Prosecutor/171206-obracanje-tuzitelja-brammertza-uns-cbc.pdf>; Obračanje sudije Karmela Adusa, predsednika Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, Savetu bezbednosti UN-a, Njujork, 6. 12. 2017. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji MKSJ: <http://www.icty.org/x/file/Press/Statements%20and%20Speeches/President/171206-president-agius-address-uns-cbc.pdf>, izvorima pristupljeno: 4. 5. 2018. godine.

56 Obračanje sudije Karmela Adusa, predsednika Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, Savetu bezbednosti UN-a, Njujork, 6. 12. 2017. godine, str. 4.

57 *Ibid.*

58 Obračanje tužioca Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju Serža Bramerca Savetu bezbednosti UN-a, Njujork, 6. 12. 2017. godine, str. 3.

59 *Ibid.*, str. 4.

da rade ograničenih kapaciteta i resursa, suočavajući se sa nepotrebnim političkim pritiskom.⁶⁰

Izveštaj dalje navodi da je tužiocima širom regiona nedostajala podrška izvršne vlasti, te da je njihov rad ugrožen nacionalističkom retorikom i nedostatkom političke posvećenosti održivoj regionalnoj saradnji.⁶¹ Izveštaj takođe ocenjuje da do kraja 2017. godine vlasti nisu učinile nikakav napredak u rasvetljavanju sudbine ljudi koji su nestali tokom oružanih sukoba na Balkanu.⁶²

U delu izveštaja koji je posvećen stanju ljudskih prava u Srbiji, AI podseća da su tokom 2017. godine samo tri predmeta pravosnažno okončana, te da su rezultat bile oslobađajuće presude.⁶³ Izveštaj navodi i da je suđenje u predmetu *Srebrenica–Kravica* bilo prekinuto u julu, te da je nastavljeno u novembru, kao posledica činjenice da je TRZ punih 18 meseci radilo bez izabranog tužioca za ratne zločine.⁶⁴

Human Rights Watch (HRW) u svom izveštaju za 2018. godinu navodi da su suđenja za ratne zločine bila otežana zbog nedostatka političke podrške, nedovoljnih kapaciteta i resursa TRZ-a.⁶⁵ Izveštaj se bavi i odbacivanjem optužnice u predmetu *Srebrenica–Kravica*, a takođe referiše na izveštaj tužioca MKSJ-a, Serža Bramerca, u kome se Srbija poziva da zvanično prizna da je u Srebrenici počinjen genocid.⁶⁶

Američki Stejt department u izveštaju o ljudskim pravima u Srbiji za 2017. godinu ponovo podseća na činjenicu da i tokom 2017. godine, uprkos brojnim izjavama zvaničnika kako

19

60 *Amnesty International Report 2017/2018*, str. 51–52. Izveštaj je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji organizacije Amnesty International: <https://www.amnesty.org/download/Documents/POL1067002018ENGLISH.PDF>, pristupljeno: 24. 5. 2017. godine.

61 *Ibid.*

62 *Ibid.*

63 *Ibid.*, str. 323.

64 *Ibid.* **Napomena autora:** Konstatcija se odnosi na činjenicu da je Apelacioni sud u Beogradu odbacio optužnicu u predmetu *Srebrenica–Kravica*, jer je nije podigao ovlašćeni tužilac. Do odbacivanja optužnice je došlo jer TRZ, u periodu od 1. januara 2016. do kraja maja 2017. godine, odnosno u vreme kada je podignuta optužnica u ovom predmetu, nije imalo ni tužioca ni postavljenog vršioca te funkcije. Videti: *Državna opstrukcija suđenja za ratne zločine*, saopštenje, FHP, 14. 7. 2017. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=34041>, pristupljeno: 24. 5. 2017. godine.

65 *World Report 2018 (Events of 2017)*, str. 470–471. Izveštaj je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji organizacije *Human Rights Watch*: https://www.hrw.org/sites/default/files/world_report_download/201801world_report_web.pdf, pristupljeno: 24. 5. 2017. godine.

66 *Ibid.*, str. 471.

su pronađeni novi dokazi, u predmetu *Bitići/Bytyqi* nije postignut značajan napredak u pravcu uspostavljanja pravde.⁶⁷ Ovaj izveštaj se takođe bavi odbacivanjem optužnice u predmetu *Srebrenica–Kravica*, zbog činjenice da je TRZ 18 meseci funkcionisalo bez izabranog tužioca za ratne zločine, odnosno bez imenovanog vršioca funkcije tužioca za ratne zločine.⁶⁸

Oblasti koje pokriva Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina

Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina podeljena je na osam oblasti, u okviru kojih su definisani opšti ciljevi, aktivnosti i vremenski okviri za njihovo ispunjenje. Te oblasti su sledeće:

1. Povećanje efikasnosti postupaka za ratne zločine pred organima Republike Srbije;
2. Zaštita svedoka i žrtava;
3. Podrška svedocima i žrtvama;
4. Odbrana okrivljenog;
5. Suđenja za ratne zločine i pitanje nestalih lica;
6. Saradnja sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju;
7. Regionalna i šira međunarodna saradnja;
8. Unapređenje ukupnog odnosa društva prema pitanju suđenja za ratne zločine.

U nastavku je za svaku oblast naveden opis trenutnog stanja i ključni nedostaci koji su uočeni.

20

⁶⁷ *Serbia 2017 Human Rights Report*, U.S. Department of State, str. 1–2. Izveštaj je dostupan na: <https://www.state.gov/documents/organization/277459.pdf>, pristupljeno: 24. 5. 2018. godine.

⁶⁸ *Ibid.*, str. 2.

POVEĆANJE EFIKASNOSTI POSTUPAKA ZA RATNE ZLOČINE

1. ISTRAGA I PODIZANJE OPTUŽNICA

Cilj 1. Tužilaštvo za ratne zločine je donelo i primenjuje Tužilačku strategiju za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (u daljem tekstu: Tužilačka strategija).

Cilj 2. Tužilaštvo za ratne zločine ima preciznu evidenciju događaja koji mogu biti kvalifikovani kao ratni zločin i evidenciju nerešenih predmeta, pomoću koje na osnovu jasno definisanih kriterijuma, vrši određivanje prioriternih predmeta u radu i sačinjava petogodišnji plan postupanja.

Cilj 3. Tužilaštvo za ratne zločine primenjuje mere za povećanje efikasnosti svog rada.

Cilj 4. Unapređeni kapaciteti Tužilaštva za ratne zločine.

Cilj 5. Unapređen položaj i efikasnost Službe za otkrivanje ratnih zločina.

Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina

Sa dve godine zakašnjenja, TRZ je 4. aprila 2018. godine usvojilo Tužilačku strategiju za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji za period 2018–2023.⁶⁹

Iako je Nacionalna strategija predvidela da će izradu i usvajanje Tužilačke strategije pratiti „transparentan konsultativni proces sa svim relevantnim subjektima“,⁷⁰ predstavljanje nacрта je organizovano za veoma uzak krug predstavnika državnih organa nadležnih za procesuiranje ratnih zločina i predstavnika stručne javnosti bez prisustva medija,⁷¹ dok je za dostavljanje pismenih komentara na nacrt ostavljen neprimereno kratak rok.⁷²

21

69 *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, maj 2018. godine, str. 3. Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023) je dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document_sr/2018-05/strategija_trz_srb.pdf, pristupljeno: 23. 5. 2018. godine.

70 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 16–17.

71 *Nevladine organizacije: Nacrt strategije za ratne zločine ima ozbiljne nedostatke*, BalkanInsight, 19. 3. 2018. godine, dostupno na: <http://www.balkaninsight.com/rs/article/nevladine-organizacije-nacrt-strategije-za-ratne-zlo%C4%8Dine-srbije-ima-ozbiljne-nedostatke-03-16-2018>, pristupljeno: 23. 5. 2018. godine.

72 TRZ je FHP-u dostavilo nacrt u petak, 9. marta 2018. godine, u popodnevним časovima, dok je predstavljanje nacрта bilo zakazano za ponedeljak, 12. mart 2018. godine. Rok za dostavljanje pisanih komentara na nacrt Tužilačke strategije je bio sreda, 14. mart 2018. godine.

- **Komentari Fonda za humanitarno pravo na Tužilačku strategiju za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji u periodu od 2018. do 2023. godine**

Imajući u vidu da se usvojeni tekst Tužilačke strategije sadržinski ne razlikuje od predstavljenog nacрта, osim u jednom grafikonu,⁷³ FHP ostaje pri nalazima i komentarima na nacrt strategije koje je pripremio i poslao TRZ-u.⁷⁴ FHP ocenjuje da, u metodološkom smislu, usvojena Tužilačka strategija sadrži određene nedostatke. **Iz samog teksta strategije nije moguće jasno identifikovati koje će tačno aktivnosti preduzeti TRZ, kao ni koji su rokovi u kojima će se te aktivnosti sprovesti.**⁷⁵ Tako Tužilačka strategija ne definiše rok u kojem će TRZ odrediti kriterijume koji će se uzeti u obzir prilikom određivanja prioriteta u postupanju; do kada će se odrediti petogodišnji plan istraga; do kada će se završiti popisivanje predmeta tužilaštava opšte nadležnosti itd.⁷⁶ **Takođe, strategiji nedostaje ključni indikator uspešnosti – očekivani kvantitativni** (npr. broj osuđujućih presuda, broj optužnica protiv visokorangiranih počinitelaca, broj optužnica sa većim brojem žrtava) **i kvalitativni** (npr. unapređena regionalna saradnja, smanjen broj lica koja se vode kao nestala usled proaktivnijeg rada Tužilaštva za ratne zločine) **napredak u procesuiranju ratnih zločina**. Bez takvih odrednica nije moguće pratiti učinkovitost Tužilačke strategije, kao ni efikasnost u radu TRZ-a.

Kada je reč o sadržini ovog dokumenta, najočigledniji nedostatak predstavlja odsustvo jasnih kriterijuma za određivanje prioriteta predmeta. Naime, Tužilačka strategija referiše na kriterijume za određivanje prioriteta koji su određeni Nacionalnom

22

73 **Napomena:** FHP je uporedio nacrt Tužilačke strategije i usvojeni tekst Tužilačke strategije, a uporedni prikaz ova dva teksta je dostupan na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/06/Tuzilacka_strategija_-_konacna_i_radna_verzija.pdf. Videti i: *Nacrt Tužilačke strategije za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023)*, dostupan na: <http://www.balkaninsight.com/rs/article/nevladine-organizacije-nacrt-strategije-za-ratne-zlo%C4%8Dine-srbije-ima-ozbiljne-nedostatke-03-16-2018> i *Tužilačku strategiju za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023)*, dostupna na: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document__sr/2018-05/strategija_trz_srb.pdf. Svim izvorima pristupljeno: 13. 6. 2018. godine.

74 Komentari Fonda za humanitarno pravo (FHP) na nacrt Tužilačke strategije za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji u periodu od 2018. do 2023. godine su dostupni na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/03/Komentari_Fonda_za_humanitarno_pravo_na_Nacrt_Tuzilacke_strategije_za_istragu_i_gonjenje_ratnih_zlocina_u_Republici_Srbiji_2018_2023_14.03.2.pdf, pristupljeno: 23. 5. 2018. godine.

75 Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023).

76 Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023), str. 18.

strategijom.⁷⁷ Međutim, kao *lex specialis*, u odnosu na Nacionalnu strategiju, Tužilačka strategija bi morala da sadrži konkretne kriterijume kojima bi se TRZ vodilo prilikom određivanje prioriteta u postupanju.⁷⁸ Odsustvo kriterijuma za određivanje prioriteta predmeta i njihova selektivna primena može da stvori konfuziju oko načina na koji će TRZ određivati koji je predmet prioritetan, a koji nije. Ilustrativno, u Tužilačkoj strategiji se navodi da je „prioritetnost u postupanju [je], kao i dinamika rada, promenljiva, usled delovanja mnoštva faktora“ kao i da se „odstupanje od postavljenih prioriteta može [se] pokazati nužnim u slučaju pojave, odnosno izmene navedenih okolnosti. U tom slučaju će se revidirati lista prioriteta predmeta [...]“.⁷⁹

FHP ocenjuje da shvatanje prioriteta u postupanju kao promenljive kategorije prethodi da obesmisli cilj donošenja i Nacionalne i Tužilačke strategije. Budući da je zbog samog protoka vremena teško očekivati da će svi odgovorni za počinjene zločine biti procesuirani, FHP smatra da je od ključne važnosti da TRZ postavi jasne prioritete svog budućeg rada.

Osim već navedenih nalaza koji se odnose na važnost određivanja prioriteta u postupaju TRZ-a, FHP se u analizi nacrtu Tužilačke strategije posebno osvrnuo na mogućnost suđenja u odsustvu. Iako ZKP predviđa mogućnost suđenja u odsustvu,⁸⁰ FHP smatra da se ne sme izgubiti iz vida da suđenje u odsustvu predstavlja izuzetak od pravila da se bez prisustva optuženog ne može održati glavni pretres.⁸¹ Suđenjima u odsustvu bi se nepotrebno trošili ionako vrlo ograničeni resursi kojima raspolaže TRZ, posebno imajući u vidu da lica koja su osuđena u odsustvu mogu podneti zahtev za ponavljanje krivičnog postupka, mimo redovnih uslova.⁸² Time bi se, umesto da se unapredi efikasnost procesuiranja ratnih zločina, i TRZ i nadležni sud opteretili predmetima koji bi morali ponovo da se procesuiraju ukoliko okrivljeni u nekom trenutku budu dostupni pravosudnim organima Srbije.

23

77 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, Cilj 1, str 16–17; Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023), str. 14.

78 Akcioni plan za Poglavlje 23 u tački 1.4.1.3. predviđa određenu kategorizaciju predmeta (kategorija 1–3 slučajevi), str. 119.

79 Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023), str. 17.

80 Zakonik o krivičnom postupku (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/2014), član 381.

81 *Ibid.*

82 *Ibid.*, član 479.

U Tužilačkoj strategiji je posebno primetno odsustvo bilo kakvih strateških aktivnosti koje bi se odnosile na unapređenje saradnje sa Misijom EULEKS-a ili uspostavljanja saradnje sa Specijalizovanim tužilaštvom Kosova sa sedištem u Hagu. Strategija prepričava dosadašnju saradnju sa Misijom EULEKS-a, ali ne navodi niti jednu aktivnost koja bi trebalo da vodi unapređenju saradnje.⁸³

Evidencija događaja koji mogu biti kvalifikovani kao ratni zločin i evidencija nerešenih predmeta

Prema informacijama sadržanim u Izveštaju broj 1 o sprovođenju Nacionalne strategije, koji je sačinilo Radno telo, SORZ je sistematizovao i hronološki obradio materijal dobijen u saradnji sa Koordinacionom upravom za KiM i područnim policijskim upravama za KiM o „ratnim zločinima počinjenim od strane OVK“, koji je dostavila TRZ-u.⁸⁴

Izveštaj takođe navodi da je materijal sistematizovan i hronološki obrađen po operativnim zonama delovanja OVK, a čine ga operativne informacije, podnete krivične prijave, izjave potencijalnih svedoka i drugi dokazi.⁸⁵ Kako se dalje navodi u pomenutom izveštaju, „sva dokumentacija će nakon analitičke obrade, zajedno sa raspoloživom dokumentacijom drugih državnih organa (VBA, BIA, VOA, Komisija za nestala lica Vlade Republike Srbije), biti ustupljena Specijalnom sudu za Kosovo“ posredstvom TRZ-a.⁸⁶

24

Međutim, Specijalizovano tužilaštvo Kosova, iako ima sedište u Hagu i u njemu rade međunarodni istražitelji, sudije i tužioci, čini deo sudskog sistema Kosova. Ostaje nejasno po kom modalitetu saradnje bi TRZ uopšte moglo da ustupa pomenutu dokumentaciju ovom sudskom organu.⁸⁷ TRZ je na upit FHP-a o tome da li postoji pravni osnov saradnje TRZ-a i Specijalizovanih veća Kosova odgovorilo da ono „nije potpisalo memorandum, protokol, sporazum i sl. po kome može da ustupa dokumentaciju o počinjenim zločinima na teritoriji Kosova i Metohije Specijalizovanom veću Kosova“.⁸⁸

83 Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023), str. 32, 42–44.

84 *Izveštaj broj 1 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, januar 2018. godine, str. 3–4.

85 *Ibid.*, str. 4.

86 *Ibid.*

87 Videti zvaničnu internet prezentaciju Specijalizovanog veća i Specijalizovanog tužilaštva Kosova: <https://www.scp-ks.org/sr>, pristupljeno: 29. 5. 2018. godine.

88 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI 15/18, od 22. 5. 2018. godine.

Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije, koji je sačinilo Radno telo, navodi da je SORZ predala TRZ-u radni materijal/evidenciju pojedinačnih i masovnih zločina počinjenih za vreme oružanih sukoba na teritoriji bivše Jugoslavije, u skladu sa obavezama predviđenim Nacionalnom strategijom.⁸⁹

Nacionalna strategija predviđa da bi evidencija predmeta koji mogu biti kvalifikovani kao ratni zločin i evidencija nerešenih predmeta trebalo da utiču i na prioritizaciju predmeta, te da odrede petogodišnji plan postupanja TRZ-a.⁹⁰ U izvorima koji su korišćeni prilikom pripreme ovog izveštaja nema podataka o pomenutom petogodišnjem planu postupanja TRZ-a.⁹¹

Primena mera za povećanje efikasnosti rada Tužilaštva za ratne zločine

Nacionalna strategija predviđa set mera koje bi trebalo da unaprede efikasnost rada Tužilaštva za ratne zločine.⁹²

Prva mera podrazumeva da će TRZ koristiti postojeće kapacitete u skladu sa prioritetima u postupanju koji su određeni Tužilačkom strategijom.⁹³

Kako je Tužilačka strategija usvojena tek u aprilu 2018. godine, jasno je da u prethodnom periodu TRZ nije koristilo svoje kapacitete na ovako strateški planiran način.⁹⁴

U toku izveštajnog perioda Tužilaštvo za ratne zločine je sklopilo jedan Sporazum o priznanju krivičnog dela, ali nije podnosilo Zahteve za privremeno ili trajno oduzimanje imovine proistekle iz krivičnog dela.⁹⁵

25

89 *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, maj 2018. godine, str. 4; *Izveštaj 1/2018 o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23, aktivnost 1.4.1.8*, str. 309.

90 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 17.

91 Videti: *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, maj 2018, str. 3–5; *Izveštaj 1/2018 o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23, aktivnost 1.4.1.8*, str. 309.

92 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 18.

93 *Ibid.*

94 *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, maj 2018. godine, str. 3.

95 Zakonik o krivičnom postupku (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/2014), čl. 313-320; Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 32/2013, i 94/2016), član 2, stav 9; *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, maj 2018, str. 6-8, Intervju sa predstavnikom Tužilaštva za ratne zločine, 5. 6.2018. godine.

TRZ je u cilju povećanja efikasnosti rada (u kontekstu Cilja 3. Nacionalne strategije) preduzimalo mere radi zaštite podataka od neovlašćenog pristupa, objavljivanja i svake druge zloupotrebe, u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti.⁹⁶ Kako navodi Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije, zaposleni u TRZ-u su potpisali izjavu o čuvanju tajnih i poverljivih podataka u smislu Zakona o tajnosti podataka i u skladu sa drugim zakonskim i podzakonskim aktima.⁹⁷ Nadzor nad primenom zakona i podzakonskih akata u ovoj oblasti vrše tužilac za ratne zločine i prvi zamenik tužioca.⁹⁸

Unapređenje kapaciteta Tužilaštva za ratne zločine

Akcioni plan za Poglavlje 23, na koji upućuje Nacionalna strategija, predviđa postepeno jačanje kapaciteta TRZ-a kroz zapošljavanje dodatnog osoblja, i to sedam zamenika tužioca i sedam pomoćnika u periodu od 2015. do 2018. godine, kao i potencijalno zapošljavanje vojnih eksperata.⁹⁹

Međutim, kapaciteti TRZ-a nisu povećavani u skladu sa planiranom dinamikom. U periodu od 1. oktobra 2017. do 1. juna 2018. godine dva zamenika tužioca za ratne zločine su stekli uslov za odlazak u starosnu penziju po sili zakona.¹⁰⁰ U vreme pripreme ovog Izveštaja u Tužilaštvu za ratne zločine rade četiri zamenika tužioca za ratne zločine, a na neodređeno vreme je zaposleno sedam tužilačkih pomoćnika.¹⁰¹ Dakle, TRZ radi sa samo polovinom kapaciteta predviđenih sistematizacijom – sa četiri umesto sa osam zamenika tužioca za ratne zločine.¹⁰²

Poslednji izbor zamenika tužioca za ratne zločine je bio 22. marta 2018. godine, kada je Narodna skupština donela odluku o izboru Svetislava Rabrenovića za zamenika tužioca za ratne zločine.¹⁰³ DVT je na upit FHP-a odgovorilo da je na sednici održanoj 18.

96 Zakon o zaštiti podataka o ličnosti (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 97/2008, 104/2009 – dr. zakon, 68/2012 – odluka US i 107/2012), *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, maj 2018, str. 7.

97 *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, maj 2018, str. 7.

98 *Ibid.*

99 Akcioni plan za Poglavlje 23, aktivnost: 1.4.1.2, str. 116–117.

100 U navedenom periodu su uslove za odlazak u starosnu penziju stekli zamenik tužioca za ratne zločine Milan Petrović i zamenik tužioca za ratne zločine Dragoljub Stanković. Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj PI 18/18, od 8. 6. 2018. godine.

101 *Ibid.*

102 *Ibid.*

103 **Napomena autora:** Svetislav Rabrenović je izabran za zamenika tužioca za ratne zločine na osnovu konkursa koji je DVT objavilo 8. 4. 2016. godine. DVT je uputilo predlog odluke o izboru zamenika

septembra 2017. godine donelo odluku o raspisivanju oglasa za još dva mesta zamenika javnog tužioca u TRZ-u, te da je konkurs u toku.¹⁰⁴ Takođe, DVT je u svom dopisu navelo da je na sednici održanoj 15. maja 2018. godine donelo odluku da od Ministarstva pravde zatraži saglasnost radi proširenja sistematizovanih mesta zamenika javnih tužilaca u TRZ-u za još tri mesta.¹⁰⁵

U odnosu na Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije, koji je FHP objavio u decembru 2017. godine, **trenutni kapaciteti TRZ-a su čak umanjeni i u odnosu na prethodni period.**¹⁰⁶

Unapređenje položaja i efikasnosti Službe za otkrivanje ratnih zločina

U momentu pisanja ovog izveštaja, jedine informacije o radu SORZ-a su one koje su dostupne u izveštajima o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23¹⁰⁷ i u Izveštajima o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, koje usvaja Radno telo.¹⁰⁸

Kao što je ukazivao i u Prvom izveštaju o sprovođenju Nacionalne strategije, FHP smatra da je netransparentnost jedan od ključnih nedostataka procesa reformi u procesuiranju ratnih zločina.¹⁰⁹ Iako je reč o organu čiji rad po prirodi nije i ne može biti u potpunosti transparentan, stručna javnost bi makar delimično trebalo da bude upoznata sa reformama unutar ovog organa, naročito ako se radi o promenama predviđenim Akcionim planom. U izveštaju broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije, koji je sačinilo Radno telo, navodi se informacija da je TRZ uspostavilo zajedničke istražne timove sa pripadnicima SORZ-a.¹¹⁰

27

javnog tužioca Narodnoj skupštini 4. 9. 2017. godine. Odgovor DVT na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj PI 21/18, od 15. 5. 2018. godine.

104 *Ibid.*

105 *Ibid.*

106 *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, 2017. godine, str. 23–24.

107 Izveštaj 4/2017 o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23, aktivnost 1.4.1.7, str. 264; Izveštaj 1/2018 o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23, aktivnost 1.4.1.7, str. 304.

108 Izveštaj broj 1 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, januar 2018. godine, str. 7–17; Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, maj 2018. godine, str. 10–22.

109 Videti: *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, 2017. godine, str. 24–25.

110 *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, maj 2018, str. 10–11, 19; Izveštaj 1/2018 o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23, aktivnost 1.4.1.7, str. 304.

Takođe se navodi da ovi timovi održavaju redovne sastanke u cilju efikasnog operativnog postupanja.¹¹¹ Osim sastanaka, tužilaštvo i SORZ su usvojili i zajednička interna pravila o radu.¹¹²

Kada je reč o unapređenju prostornih kapaciteta, Izveštaj 1/2018 o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23 donosi podatak da je SORZ dobio adekvatne smeštajne kapacitete – veći broj radnih prostorija i adekvatan prostor za pohranjivanje predmeta u fizičkom obliku.¹¹³

2. Suđenja

Cilj 1. Unapređena efikasnost suđenja za ratne zločine obezbeđivanjem kontinuiteta u sastavu sudskih veća.

Cilj 2. Unapređena ujednačenost prakse svih sudova i veća za ratne zločine u regionu bivše Jugoslavije, putem formiranja regionalne baze podataka.

Cilj 3. Poboļjšani uslovi u sudnicama u kojima se održavaju suđenja u postupcima ratnih zločina.

Cilj 4. Kontinuirano unapređenje stručnosti nosilaca pravosudnih funkcija i službenika angažovanih u predmetima ratnih zločina.

28

Unapređena efikasnost suđenja za ratne zločine obezbeđivanjem kontinuiteta u sastavu sudskih veća

Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu ima dva sudska veća, u kojima sudi ukupno šest sudija. Osim šest sudija koje su raspoređene u sudskim većima, jedan sudija postupa kao sudija za prethodni postupak.

Imajući u vidu da su se prethodnih godina dešavale situacije preraspodele sudija pre isteka šestogodišnjeg mandata,¹¹⁴ te da nakon usvajanja Nacionalne strategije takvih situacija nije bilo, to nesumnjivo predstavlja pozitivan nalaz.

111 *Ibid.*

112 *Ibid.*

113 *Ibid.*

114 Videti: *Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji tokom 2014. i 2015. godine*, FHP, 2016. godine, str. 17–19, dostupan na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/03/Izvestaj_o_sudjenjima_za_ratne_zlocine_u_Srbiji_tokom_2014_i_2015._godine.pdf, pristupljeno: 23. 5. 2018. godine.

Poboljšanje uslova u sudnicama u kojima se održavaju suđenja u postupcima ratnih zločina

Za suđenja u predmetima ratnih zločina su na raspolaganju ukupno četiri sudnice, koje se koriste i za suđenja u predmetima organizovanog kriminala.¹¹⁵ Poboljšanje uslova u sudnicama bi u narednom periodu trebalo da ide u pravcu osiguranja uslova za neometano vođenje postupaka, što bi trebalo da doprinese i kraćem prosečnom trajanju postupaka za ratne zločine.¹¹⁶

Tokom 2017. godine je uloženo ukupno 3.500.000,00 RSD (približno 29.660,00 EUR)¹¹⁷ u svrhu poboljšanja uslova rada u sudnicama Posebnog odeljenja Višeg suda u Beogradu, u kojima se sudi u predmetima ratnih zločina i organizovanog kriminala. Navedena sredstva su uložena za nabavku i instaliranje audio-konferencijskog sistema.¹¹⁸ Ministarstvo pravde nije planiralo posebna sredstva za poboljšanje uslova rada i opremanje ovih sudnica za 2018. godinu.¹¹⁹

- **Video snimanje glavnih pretresa**

Iako su tokom 2017. godine uložena znatna finansijska sredstva u poboljšanje uslova u sudnicama u kojima se sudi u predmetima ratnih zločina, ona nisu opredeljavana za unapređenje tehničkih uslova za vođenje video zapisa u skladu sa odredbama ZKP-a.¹²⁰

Ukoliko se pretresi ne snimaju zbog nedostatka finansijskih sredstava za pokrivanje pratećih troškova, poput održavanja opreme, dodatnog angažovanja tehničkog osoblja i sl., FHP smatra da je potrebno obezbediti dodatna sredstva za ove troškove.

FHP podseća da Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine prepoznaje potrebu da se javnost upozna sa činjenicama i dokazima o počinjenim

115 Videti: *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, 2017. godine, str. 30–32.

116 *Ibid.*, str. 12–13.

117 **Napomena:** U vreme pisanja ovog izveštaja 3.500.000,00 RSD je približno 29.660,00 EUR.

118 Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj 7-00-162/2018-32, od 18. 5. 2018. godine.

119 *Ibid.*

120 Zakon o krivičnom postupku (*Službeni glasnik Republike Srbije* br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/2014), član 236.

ratnim zločinima.¹²¹ Međutim, za skoro 15 godina procesuiranja ratnih zločina u Srbiji, javnost nije imala priliku da vidi nijedno svedočenje žrtava, počilaca i svedoka ratnih zločina koji učestvuju u ovim predmetima niti objavljivanje neke presude.¹²²

Dosadašnja praksa je praktično ograničila uvid javnosti u suđenja za ratne zločine u Srbiji, čime je značajno umanjena i šansa za društveni dijalog i suočavanje sa počinjenim zločinima tokom 1990-ih godina.¹²³

Kontinuirano unapređenje stručnosti nosilaca pravosudnih funkcija i službenika angažovanih u predmetima ratnih zločina

Prema saznanjima FHP-a, u izveštajnom periodu nisu organizovane specijalističke obuke u oblasti humanitarnog prava za nosioce pravosudnih funkcija i službenike angažovane u predmetima ratnih zločina.¹²⁴

Na osnovu dostupnih informacija, Pravosudna akademija radi na izradi kurikuluma za obuku tužilaca i sudija u cilju unapređenja njihovog znanja u vođenju istraga i suđenjima ratnih zločina i zaštite žrtava i svedoka.¹²⁵ Ta obuka će se sprovoditi u saradnji sa Tužilaštvom MMKS-a.¹²⁶

121 Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupcima za ratne zločine (*Službeni glasnik Republike Srbije* br. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007, 104/2009, 101/2011 – dr. zakon i 6/2015), član 16a.

122 *Zašto se suđenja za ratne zločine u Srbiji kriju od javnosti?*, saopštenje, FHP, 2. 6. 2015. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=29250>, pristupljeno: 12. 6. 2018. godine.

123 Videti: *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, 2017. godine, str. 32, 72–73.

124 U skladu sa Nacionalnom strategijom za procesuiranje ratnih zločina, primarni nosilac ove aktivnosti je Pravosudna akademija. Videti: Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, Cilj 3, str 21-22. **Napomena:** Do kraja rada na ovom izveštaju, Pravosudna akademija nije ni potvrdila niti demantovala ova navode.

125 *Govor ministarke Kuburović na sednici Saveta bezbednosti UN-a*, 6. 6. 2018. godine, str. 4, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/vest/19637/govor-ministarke-kuburovic-na-sednici-saveta-bezbednosti-un.php>, pristupljeno: 7. 6. 2018. godine.

126 *Ibid.*

ZAŠTITA SVEDOKA I ŽRTAVA

Cilj 1. Unapređen normativni okvir za efikasno funkcionisanje sistema zaštite svedoka u postupcima za ratne zločine u Republici Srbiji.

Cilj 2. Unapređeni institucionalni kapaciteti za zaštitu svedoka u postupcima za ratne zločine.

Cilj 3. Doslednom primenom mera procesne discipline unapređen položaj svedoka i oštećenih tokom krivičnog postupka.

Cilj 4. Unapređena saradnja državnih organa uključenih u sistem zaštite svedoka.

Normativni okvir za efikasno funkcionisanje sistema zaštite svedoka

Jedna od najvažnijih mera predviđenih Zakonom o programu zaštite učesnika u krivičnom postupku je promena identiteta.¹²⁷ Nacionalna strategija navodi da su se u prethodnom periodu, zbog neadekvatnog regulisanja primene ove mere, „javljali problemi u izdavanju ličnih dokumenata, matičnim knjigama, u kaznenom sistemu prilikom izdržavanja kazni, a sve kada su u pitanju bila zaštićena lica.“¹²⁸ Do trenutka završetka rada na ovom izveštaju nije zaokružen zakonski i podzakonski okvir koji bi omogućio primenu ove mere.¹²⁹

Procesna zaštita svedoka

Nacionalna strategija predviđa da krivična veća dosledno primenjuju odredbe ZKP-a kojima je regulisano sankcionisanje učesnika u postupku koji krše procesnu disciplinu, a naročito ukoliko napadaju integritet svedoka i žrtava.

U odnosu na ovo pitanje Viši sud je odgovorio da, u periodu koji pokriva ovaj izveštaj, krivična veća Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu nisu imala procesne situacije u kojima su primenjivane odredbe ZKP-a kojima je regulisano sankcionisanje učesnika u postupku koji krše procesnu disciplinu niti napade na integritet svedoka ili žrtve.¹³⁰

127 Zakon o programu zaštite učesnika u krivičnom postupku (*Službeni glasnik Republike Srbije* br. 85/2005), član 14.

128 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, 2.9. Mehanizmi zaštite i podrške svedocima i žrtvama ratnih zločina, str. 14; *Izveštaj o napretku Srbije za 2018. godinu*, str. 21.

129 Izveštaj 1/2018 o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23, aktivnost 1.4.4.5, str. 324.

130 Odgovor Višeg suda u Beogradu na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Su II 17a br. 111/18, od 28. 5. 2018. godine.

Iako u izveštajnom periodu nije bilo procesnih situacija u kojima bi trebalo primeniti odredbe ZKP-a, a kojima se sankcionišu učesnici u postupku koji krše procesnu disciplinu, **FHP naglašava da je u svetlu ranijih iskustava neophodno da sudska veća maksimalno koriste zakonom predviđene mehanizme procesne zaštite svedoka.**¹³¹

Vanprocesna zaštita svedoka

Evropska komisija je u Izveštaju o napretku Srbije za 2018. godinu ocenila da je, nakon potpisivanja Protokola o saradnji između Jedinice za zaštitu svedoka Ministarstva unutrašnjih poslova i TRZ-a, u julu 2017. godine, poboljšana zaštita svedoka.¹³² Izveštaj takođe navodi da pomenuti Protokol uspostavlja mehanizme za saradnju u hitnim merama u vezi sa osobom koja je pod zaštitom tokom krivičnog postupka.¹³³

Iako tokom izveštajnog perioda do javnosti nisu stizale informacije o eventualnim problemima koji su se javljali prilikom sprovođenja Programa zaštite, FHP naglašava da prilikom ocene unapređenja vanprocesne zaštite treba imati u vidu da, po prirodi stvari, rad Jedinice za zaštitu ne može da bude u potpunosti transparentan.

To ujedno znači da **prilikom pripreme nezavisnih istraživačkih nalaza čak ni stručna javnost nema mehanizam prema kome bi proverila navode sadržane u zvaničnim izveštajima**, poput izveštaja o realizaciji Akcionog plana za Poglavlje 23 ili Izveštaja Radnog tela za sprovođenje Nacionalne strategije.¹³⁴

32

131 FHP je o primerima omalovažavanja i vređanja svedoka na glavnom pretresu pisao u *Prvom izveštaju o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, 2017. godine, str. 33–34.

132 *Izveštaj o napretku Srbije za 2018. godinu*, str. 21.

133 *Ibid.*

134 Izveštaj 1/2018 o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23, aktivnost 1.4.1.7, str. 325–327, *Izveštaj broj 1 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, januar 2018. godine, str. 20–24.

PODRŠKA SVEDOCIMA I ŽRTVAMA

Cilj 1. Unapređenje normativnog okvira koji uređuje položaj svedoka i žrtava.

Cilj 2. Podizanje kapaciteta organa koji se bave podrškom svedocima ratnih zločina tokom svih faza krivičnog postupka i to: Službe za pomoć i podršku oštećenim i svedocima Višeg suda u Beogradu, Tužilaštva za ratne zločine i Jedinice za zaštitu Ministarstva unutrašnjih poslova.

Cilj 3. Uspostavljanje nacionalne mreže službi podrške svedocima i žrtvama i integracija Službe za pomoć i podršku oštećenim i svedocima Višeg suda u Beogradu, imajući u vidu specifičnosti postupaka za ratne zločine i potrebu da svedoci koje predloži odbrana moraju imati isti tretman od strane Službe za pomoć i podršku, kao i svedoci koje predloži Tužilaštvo.

Cilj 4. Unapređena regionalna saradnja u oblasti pružanja podrške svedocima i žrtvama.

Normativni okvir koji uređuje položaj svedoka i žrtava

Republika Srbija ima obavezu da tokom pristupnih pregovora uskladi normativni okvir koji uređuje položaj svedoka i žrtava sa relevantnim pravnim tekovinama EU u ovoj oblasti.¹³⁵

Prema navodima sadržanim u izveštajima o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23 i Izveštaju broj 1 o sprovođenju Nacionalne strategije, koji je usvojilo Radno telo, izrađena je Analiza usklađenosti normativnog okvira Srbije sa Direktivom Evropske unije o žrtvama.¹³⁶ Analiza je dostavljena i upućena članovima radne grupe za analizu potrebnih izmena i dopuna ZKP-a i Ministarstvu pravde.¹³⁷ Prema navodima iz izveštaja, preporuke iz analize će se koristiti od strane Radne grupe za izmene i dopune ZKP-a.¹³⁸ Izveštaji dalje navode da će izmene ZKP-a, koje proizilaze iz Poglavlja 23 i 24 i drugih

¹³⁵ *Izveštaj o analitičkom pregledu usklađenosti zakonodavstva Republike Srbije sa pravnim tekovinama EU* (skraćeno: *Izveštaj o skriningu*), str. 45. Izveštaj je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <http://www.mpravde.gov.rs/tekst/7073/izvestaj-o-skriningu.php>, pristupljeno: 4. 6. 2018. godine.

¹³⁶ *Izveštaj broj 1 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, januar 2018. godine, str. 25–27, Izveštaj 1/2018 o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23, aktivnost: 3.7.1.16, str. 754.

¹³⁷ *Ibid.* *Analiza prava žrtava i usluga u Srbiji i njihova usklađenost sa Direktivom EU 2012/29/EU* je dostupna na: http://www.mdtfjss.org.rs/archive/file/VSS%20-%20Final%20Report%20-%202008%2008%202016_SERBIAN.pdf, pristupljeno: 12. 6. 2018. godine.

¹³⁸ *Ibid.*

pregovaračkih poglavlja, biti izvršene do kraja III kvartala 2018. godine. Ministarstvo pravde je u međuvremenu osnovalo radnu grupu koja će predložiti izmene i dopune zakona i propisa u cilju usklađivanja pojma žrtve sa istim pojmom u međunarodnim sporazumima o zaštiti ljudskih prava, kao i u cilju usklađivanja sa Direktivom 2012/29/EU^{139, 140} Direktiva 2012/29/EU ovako definiše „žrtvu“: „a. fizička osoba koja je pretrpela štetu, uključujući fizičku, psihičku ili emocionalnu štetu ili ekonomski gubitak koji je direktno prouzrokovan krivičnim delom; b. članovi porodice osobe čija je smrt direktno prouzrokovana krivičnim delom i koji su pretrpeli štetu kao posledicu smrti te osobe“.¹⁴¹ Direktiva takođe definiše da su članovi porodice bračni drug, osoba koja živi sa žrtvom u trajnoj životnoj zajednici, u zajedničkom domaćinstvu, te na stabilnoj i stalnoj osnovi, srodnici u pravoj liniji, braća i sestre, kao i osobe koje su zavisile od žrtve.¹⁴²

Ministarstvo pravde je još pre dve godine trebalo da donese podzakonski akt, kojim bi se uredilo obavezno pružanje informacija žrtvama o svim aspektima krivičnog postupka koji su od njihovog interesa u skladu sa članom 6. Direktive 2012/29/EU.¹⁴³ Takav podzakonski akt još uvek nije donesen.¹⁴⁴

Podizanje kapaciteta organa koji se bave podrškom svedocima ratnih zločina – angažovanje psihologa

34

Institucionalni mehanizam podrške oštećenima i svedocima u predmetima ratnih zločina uključuje Službu za pomoć i podršku oštećenima i svedocima u Višem sudu u Beogradu i Službu za informisanje i podršku svedocima i oštećenima u TRZ-u.

Nacionalnom strategijom je utvrđeno da u oblasti psihološke pomoći i podrške svedocima i žrtvama neki od državnih organa nemaju stručno osoblje koje bi moglo adekvatno da

139 Direktiva 2012/29/EU Evropskog parlamenta i Saveta od 25. oktobra 2012. godine o uspostavljanju minimalnih standarda o pravima, podršci i zaštiti žrtava krivičnih dela, koja zamenjuje Okvirnu odluku Saveta 2001/220/JHA. Direktiva 2012/29/EU je dostupna na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:32012L0029>, pristupljeno: 12. 6. 2018. godine.

140 Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj 7-00-156/2018-30, od 14. 5. 2018. godine.

141 Direktiva 2012/29/EU Evropskog parlamenta i Saveta od 25. oktobra 2012. godine o uspostavljanju minimalnih standarda o pravima, podršci i zaštiti žrtava krivičnih dela, član 2, stav 3–5.

142 *Ibid.*, stav 5.

143 *Ibid.*

144 *Ibid.*

se posveti ovom zadatku.¹⁴⁵ Akcionim planom za Poglavlje 23 izričito je predviđeno zapošljavanje psihologa u TRZ-u koji bi informisao žrtve i svedoke i pružao im podršku.¹⁴⁶

Uprkos tome, u izveštajnom periodu nije angažovan psiholog ni u Službi za pomoć i podršku oštećenima i svedocima u Višem sudu u Beogradu niti u Službi za informisanje i podršku svedocima i oštećenima u TRZ-u.¹⁴⁷

Nacionalna strategija takođe predviđa izmenu sistematizacije radnih mesta u Jedinici za zaštitu, kako bi se omogućilo angažovanje stručnog osoblja za pružanje psihosocijalne podrške.¹⁴⁸ **Do završetka rada na ovom izveštaju u Jedinici za zaštitu nije zaposlen psiholog.**¹⁴⁹

Uspostavljanje nacionalne mreže službi podrške svedocima i žrtvama

Na osnovu Analize usklađenosti normativnog okvira Srbije sa Direktivom 2012/29/EU izrađene su Preporuke za uspostavljanje kvalitetne i održive mreže službi podrške žrtvama na nacionalnom nivou.¹⁵⁰

Službe za informisanje i podršku oštećenima i svedocima su tokom 2017. godine počele sa radom u svim višim javnim tužilaštvima u Republici Srbiji, kao i u Tužilaštvu za ratne zločine.¹⁵¹

Misija OEBS-a u Srbiji i Delegacija Evropske unije u Srbiji početkom juna 2018. godine pokrenule su trogodišnji projekat pod nazivom „Podrška žrtvama i svedocima krivičnih dela u Srbiji“.¹⁵² Očekuje se da u okviru ovog projekta bude pružena podrška institucijama Srbije u uspostavljanju službe za podršku žrtvama i svedocima krivičnih dela, u skladu

35

145 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 8.

146 Akcioni plan za Poglavlje 23, aktivnost 1.4.4.4, str. 131.

147 *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, maj 2018. godine, str. 37; Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, A.br. 14/18, od 18. 5. 2018. godine.

148 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 25.

149 *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, maj 2018. godine, str. 38.

150 *Izveštaj broj 1 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, januar 2018. godine, str. 25; *Izveštaj 1/2018 o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23*, aktivnost: 3.7.1.20, str. 756.

151 *Izveštaj broj 1 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, januar 2018. godine, str. 31.

152 *Misija OEBS-a u Srbiji i Delegacija Evropske unije podržavaju nadležne organe u uspostavljanju službe za podršku žrtvama i svedocima na nacionalnom nivou*, 1. 6. 2018. godine, saopštenje, zvanična

sa međunarodnim standardima i strateškim ciljem Srbije pristupanju EU.¹⁵³ Projekat vrednosti 1, 5 miliona evra sprovodi Misija OEBS-a u Srbiji, a u potpunosti finansira Evropska unija.¹⁵⁴

Implementacija ovog projekta bi trebalo da unapredi zakonski okvir u oblasti podrške žrtvama i svedocima krivičnih dela, te da pomogne državnim institucijama u jačanju kapaciteta, razvijanju informaciono-tehnoloških rešenja koja će olakšati umrežavanje između pružalaca usluga, u edukovanju mreže volontera i jačanju svesti o ulozi službi za podršku žrtvama u Srbiji.¹⁵⁵

ODBRANA OKRIVLJENOG
Cilj 1. Podizanje kvaliteta službenih i izabраниh odbrana u postupcima za ratne zločine.
Cilj 2. Unapređen sistem finansiranja odbrane po službenoj dužnosti u predmetima ratnih zločina.

Kompetentnost branilaca

Imajući u vidu kompleksnost krivičnih dela ratnih zločina, priprema odbrane u ovim predmetima zahteva da branioci dobro vladaju materijom međunarodnog humanitarnog prava i međunarodnog krivičnog prava. Potrebu za podizanjem kvaliteta odbrana u postupcima za ratne zločine prepoznaje i Nacionalna strategija, predviđajući da će za advokate odbrane u predmetima ratnih zločina kontinuirano biti sprovedene obuke u oblasti međunarodnog humanitarnog i međunarodnog krivičnog prava, u saradnji Advokatske komore Srbije i Pravosudne akademije. Prema saznanjima FHP-a, u izveštajnom periodu nisu organizovane obuke iz ovih oblasti u saradnji Pravosudne akademije i Advokatske komore Srbije.¹⁵⁶ U odgovoru na FHP-ov zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, Advokatska komora Srbije navodi da AKS

36

internet prezentacija misije OEBS-a u Srbiji, dostupno na: <https://www.osce.org/sr/mission-to-serbia/383265>, pristupljeno: 4. 6. 2018. godine.

153 *Ibid.*

154 *Ibid.*

155 *Ibid.*

156 **Napomena:** Do kraja rada na ovom izveštaju, Pravosudna akademija nije ni potvrdila niti demantovala ova navode.

nije učestvovala u organizaciji niti je organizovala obuku u oblasti međunarodnog humanitarnog i međunarodnog krivičnog prava.¹⁵⁷

Finansiranje troškova odbrane

Odbrana u predmetima ratnih zločina spada među najskuplje odbrane; optuženi često nisu u mogućnosti da plaćaju troškove odbrane, te im se postavljaju branioci po službenoj dužnosti. Nacionalna strategija prepoznaje probleme u sistemu finansiranja odbrane i predviđa analizu odredaba i rezultata primene Pravilnika o visini naknade za rad advokata po službenoj dužnosti u predmetima ratnih zločina. Ministarstvo pravde je na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja odgovorilo da je formiralo Radnu grupu sa zadatkom da izradi analizu odredaba Pravilnika o visini naknade za rad advokata po službenoj dužnosti u predmetima ratnih zločina.¹⁵⁸

Zaključak Radne grupe je da odredbe Pravilnika o visini naknade za rad advokata po službenoj dužnosti u predmetima ratnih zločina ne treba menjati.¹⁵⁹ Naime, stav Radne grupe je da se i odredbe Pravilnika menjaju u objedinjenom postupku izmena propisa relevantnih za advokaturu, budući da će se u okviru pregovaračkog Poglavlja 23 u toku 2018. godine vršiti potrebne izmene svih propisa relevantnih za advokaturu.¹⁶⁰

Međutim, iako je Radna grupa formirana sa ciljem promene Pravilnika o visini naknade za rad advokata, FHP ukazuje na činjenicu da u pomenutoj Radnoj grupi nije bilo nijednog predstavnika advokature.¹⁶¹

37

157 Odgovor Advokatske komore Srbije na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, 345/2018, od 16. 5. 2018. godine. U svom odgovoru AKS navodi da su, u periodu od novembra 2017. godine do februara 2018. godine, advokati koji su učestvovali u predmetima ratnih zločina odgovarali na uputnik OEBS-a, koji je pripremljen u okviru projekta „Praćenje domaćih sudjenja za ratne zločine (Faza II)“, te da su potom, u okviru ovog projekta, učestvovali u izradi Programa edukacije.

158 Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj 7-00-162/2018-32, od 18. 5. 2018. godine.

159 *Izveštaj broj 1 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, januar 2018. godine, str. 33–34; Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj 7-00-156/2018-30, od 14. 5. 2018. godine.

160 *Ibid.*

161 Članovi radne grupe su: Čedomir Backović, pomoćnik ministra pravde za evropske integracije i međunarodne projekte, Jelena Deretić, pomoćnica ministra pravde za pravosuđe, Slavica Jelača, pomoćnik ministra pravde za materijalno-finansijske poslove, Ivana Ninčić, konsultant u Ministarstvu pravde, dok je sekretar radne grupe Branislav Stojanović, konsultant u Ministarstvu pravde. Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj 7-00-

Pribavljanje dokaza na teritoriji drugih država od strane odbrane

Nacionalna strategija predvidela je da će Ministarstvo pravde inicirati održavanje regionalne konferencije radi postizanja međudržavnog sporazuma sa Republikom Hrvatskom, BiH i Crnom Gorom, koji bi trebalo da advokatima odbrane olakša postupak pribavljanja dokaza koji se nalaze na teritoriji druge države.¹⁶² Ministarstvo pravde do danas nije organizovalo konferenciju koja je obuhvatila navedene teme.¹⁶³

SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE I PITANJE NESTALIH LICA

Cilj 1. Unapređen normativni okvir od značaja za rešavanje sudbine nestalih lica.

Cilj 2. Unapređeni institucionalni i administrativni kapaciteti državnih organa uključenih u proces otkrivanja sudbine nestalih lica, kao i njihova međusobna saradnja.

Cilj 3. Unapređenje regionalne i šire međunarodne saradnje u oblasti rešavanja sudbine nestalih lica.

Normativni i institucionalni okvir

38

Prema podacima Međunarodnog komiteta Crvenog krsta (MKCK) iz **maja 2018. godine**, broj lica čija sudbina nije razjašnjena, a koja su nestala tokom oružanih sukoba u Hrvatskoj, BiH i na Kosovu iznosi **10.315**.¹⁶⁴ **Na Kosovu se kao nestalo vodi 1.650 osoba, u Hrvatskoj 2.051, a u BiH 6.614**.¹⁶⁵

Republika Srbija nije usvojila poseban zakon o nestalim licima kojim bi se regulisao proces potrage za nestalim licima, kao i prava porodica nestalih lica.¹⁶⁶ Iako izrada Zakona o nestalim licima ne spade u mandat Komisije za nestala lica, u Komisiji navode da su spremni da daju svoj doprinos i podršku pripremi istog.¹⁶⁷

162/2018-32, od 18. 5. 2018. godine; Odgovor Advokatske komore Srbije na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, 345/2018, od 16. 5. 2018. godine.

162 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 31.

163 *Izveštaj broj 1 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, januar 2018. godine, str. 42; *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, maj 2018. godine, str. 54–55; Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj 7-00-179/2018-32, od 29. 5. 2018. godine.

164 Podaci Međunarodnog komiteta Crvenog krsta od 13. 6. 2018. godine, HLCIndexIn: 25-F134245.

165 *Ibid.*

166 Intervju sa predstavnikom Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije, 30. 5.2018. godine.

167 *Ibid.*

FHP smatra da bi usvajanje Zakona o nestalim osobama u znatnoj meri unapredilo normativni okvir koji reguliše potragu za nestalim osobama. Ovakav zakon bi imao potencijal da na sistemski način uredi nadležnost državnih organa, komunikaciju i razmenu informacija među državnim organima u cilju poboljšanja procesa potrage, te da reguliše reparaciju porodicama nestalih lica. FHP takođe podseća da je usvajanje ovakvog zakona bila preporuka i relevantnih međunarodnih tela i organizacija, kao i udruženja porodica nestalih osoba.¹⁶⁸

- **Međunarodna konvencija o zaštiti svih osoba od prisilnih nestanaka**

Poslednji izveštaj Komiteta o primeni Konvencije o zaštiti svih lica od prisilnih nestanaka u Srbiji donet je u februaru 2015. godine.¹⁶⁹ Komitet je u pomenutom izveštaju izrazio zabrinutost zbog činjenice da se više od 1.650 osoba iz kosovskog sukoba i dalje vode kao nestale, od kojih su mnoge možda bile žrtve prisilnog nestanka.¹⁷⁰ U tom kontekstu, Komitet preporučuje Srbiji da pojača svoje napore u okviru Radne grupe za nestala lica, sa ciljem da se postigne dalji napredak u potrazi za nestalim osobama i, u slučaju smrti, identifikuju njihovi ostatak.¹⁷¹

Prema informacijama dobijenim od predstavnice Komisije za nestala lica: „saradnja sa privremenim institucijama na Kosovu i Metohiji odvija se kroz Radnu grupu za lica koja se vode kao nestala u vezi sa događajima na Kosovu, kojom predsedava MKCK. Kroz ovaj mehanizam do sada je rešeno preko 1.400 slučajeva nestalih lica, a od strane beogradske i prištinske delegacije usaglašena je konsolidovana lista nestalih lica na kojoj se trenutno nalazi još 1.650 nestalih lica.”¹⁷²

168 Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, 2017. godine, str. 51–52, *Tranziciona pravda u Srbiji u periodu od 2013. do 2015. godine*, FHP, Beograd, 2016. godine, str. 59–60, dostupno na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/06/izvestaj_o_TP_2013-2015.pdf, pristupljeno: 13. 6. 2018. godine

169 Komitet za prisilne nestanke UN, *Zaključna zapažanja o izveštaju koji je podnela Srbija u skladu sa članom 29, stav 1 Konvencije*, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Kancelarije za ljudska i manjinska prava: <http://www.ljudskaprava.gov.rs/sr/node/162>, pristupljeno: 4. 6. 2018. godine

170 *Zaključna zapažanja o izveštaju koji je podnela Srbija u skladu sa članom 29, stav 1 Konvencije, usvojena na 135. sastanku*, 12. 2. 2015. godine, str. 5–6, para. 27. i 18.

171 *Ibid.*, str. 6.

172 Intervju sa predstavnicom Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije, 30. 5.2018. godine.

Poređenjem statističkih podataka dobijenih od MKCK-a, iz avgusta 2017. godine¹⁷³ i maja 2018. godine,¹⁷⁴ jasno je da je broj lica koja se vode kao nestala tokom sukoba na Kosovu smanjen tek neznatno, sa 1.658 na 1.650.

Slična je situacija i s brojem lica koja se vode kao nestala u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj; Podaci MKCK-a iz avgusta 2017. godine i maja 2018. godine ukazuju da je broj nestalih lica za kojima se traga u BiH smanjen za 61, dok je broj lica za kojima se traga u Hrvatskoj, u istom periodu, smanjen tek za šest.¹⁷⁵ **FHP naglašava da je potrebno i dalje ulagati napore kako bi se dinamika potrage za nestalim licima ubrzala.** U tom smislu, FHP upućuje i na druge preporuke sadržane u Zaključnim zapažanjima Komiteta o primeni Konvencije o zaštiti svih lica od prisilnih nestanaka, kao što su zahtevi za temeljnim i nepristrasnim istragama svih slučajeva prisilnih nestanaka u kontekstu oružanih sukoba, pun pristup relevantnim arhivama i kažnjavanje lica odgovornih za prisilne nestanke.¹⁷⁶ FHP smatra da, u odnosu na ove preporuke, nije ostvaren nikakav pomak u izveštajnom periodu. Naime, tokom izveštajnog perioda nije bilo pomaka u potrazi za nestalim osobama kroz postupke za ratne zločine koji su vođeni pred domaćim sudom, a takođe nisu vođeni ni krivični postupci u vezi sa masovnim grobnicama pronađenim na teritoriji Srbije.¹⁷⁷ Kako je FHP-u rečeno u Komisiji za nestala lica, prilikom pripreme Prvog izveštaja o implementaciji Nacionalne strategije, predstavnici Komisije nisu u mogućnosti „da preturaju po njihovim (MUP i MO, prim. aut.) arhivama“.¹⁷⁸ U kontekstu ove izjave, FHP zaključuje da nije ostvaren napredak u pristupu relevantnim arhivama.

40

173 Podaci Međunarodnog komiteta Crvenog krsta, 25. 9. 2017. godine.

174 Podaci Međunarodnog komiteta Crvenog krsta od 13. 6. 2018. godine, HLCIndexIn: 25-F134245.

175 Podaci Međunarodnog komiteta Crvenog krsta, 25. 9. 2017. godine i podaci Međunarodnog komiteta Crvenog krsta od 13. 6. 2018. godine, HLCIndexIn: 25-F134245. Prema navedenim izvorima, u avgustu 2017. godine u BiH se tragalo za 6.675, a u maju 2018. godine za 6.614 osoba. U Hrvatskoj se u avgustu 2017. godine tragalo za 2.057 osoba, a u maju 2018. godine je taj broj smanjen na 2.051.

176 *Zaključna zapažanja Komiteta za prisilne nestanke o izveštaju koji je podnela Srbija u skladu sa članom 29, stav 1 Konvencije, usvojena na 135. sastanku*, 12. 2. 2015. godine, par. 14.

177 Videti: *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, 2017. godine, str. 51–58.

178 *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, 2017. godine, str. 56.

Institucionalni i administrativni kapaciteti državnih organa uključenih u proces otkrivanja sudbine nestalih lica

U trenutku pisanja ovog izveštaja, u Odseku za nestala lica, koji obavlja stručne i administrativno tehničke poslove za potrebe Komisije za nestala lica, u stalnom radnom odnosu angažovane su 4 osobe, kao i 3 osobe na osnovu ugovora o privremeno-povremenim poslovima.¹⁷⁹

Analiza organizacione strukture i položaja stručne službe Komisije (lica stalno angažovanih u radu Komisije) nije sprovedena, iako je kao rok za ovu aktivnost bio predviđen III kvartal 2016. godine.¹⁸⁰

Kao jedan od razloga zašto analiza još uvek nije sprovedena, predstavnica Komisije za nestala lica je navela **najavljeno proširenje mandata Komisije, tako da Komisija preraste u Komisiju za nestale, kidnapovane i ubijene**.¹⁸¹ Proširenje mandata Komisije je najavio predsednik Srbije, Aleksandar Vučić, prilikom obilaska Spomen sobe "Kosmetske žrtve", 14. novembra 2017. godine.¹⁸² Ovakvom proširenju mandata Komisije treba da prethodi i izmena Odluke o obrazovanju Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije¹⁸³, ali i dopuna Zakona o upravljanju migracijama¹⁸⁴, jer trenutna nadležnost Komisije proizilazi iz pomenutih akata.¹⁸⁵ Prema rečima predstavnice Komisije za nestala lica, sistematizacija Odseka za nestala lica će biti izvršena u skladu sa izmenama i dopunama navedenih akata.¹⁸⁶

41

179 Intervju sa predstavnicom Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije, 30. 5.2018. godine.

180 *Izveštaj broj 1 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, januar 2018. godine, str. 37; *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, maj 2018. godine, str. 47-48.

181 Intervju sa predstavnicom Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije, 30. 5.2018. godine.

182 *Predsednik Republike Srbije Aleksandar Vučić posetio spomen sobu „Kosmetske žrtve“*, saopštenje, 14.11.2017. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije: <http://www.kznl.gov.rs/latinica/arhiva.php>, pristupljeno: 04.06.2018. godine; *Izveštaj broj 1 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, januar 2018. godine, str. 37.

183 Odluka o obrazovanju Komisije (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 49/2006, 73/2006, 116/2006, 53/2010 i 108/2012).

184 Zakon o upravljanju migracijama (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 107/2012).

185 Intervju sa predstavnicom Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije, 30. 5.2018. godine.

186 *Ibid.*

Predstavnica Komisije za nestala lica ističe da su trenutni tehnički kapaciteti, kojima raspolaže Odsek za nestala lica, zadovoljavajući.¹⁸⁷ Zakonom o budžetu Republike Srbije za 2018. godinu je za rad Komisije za nestala lica opredeljeno 33.500.000,00 RSD (približno oko 283.900 EUR).¹⁸⁸

Saradnja državnih organa uključenih u proces otkrivanja sudbine nestalih lica

U skladu sa odredbama Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, koje predviđaju unapređenje međusobne saradnje državnih organa uključenih u proces otkrivanja sudbine nestalih lica¹⁸⁹, usaglašen je tekst Memoranduma o saradnji između TRZ-a i Komisije za nestala lica, čije potpisivanje se očekuje tokom predstojećeg kvartala.¹⁹⁰

Do dana objavljivanja ovog izveštaja nije bilo pomaka u potrazi za nestalim osobama kroz postupke za ratne zločine, odnosno, u izveštajnom periodu nijedno suđenje nije dovelo do pronalaska nestalih lica.¹⁹¹

• Ekspertska grupa za rešavanje slučajeva nestalih lica na prostoru bivše SFRJ

Ekspertska grupa za rešavanje slučajeva nestalih lica na prostoru bivše SFRJ (Ekspertska grupa) formirana je Odlukom Komisije za nestala lica 25. decembra 2017. godine.¹⁹² Kako se navodi na internet prezentaciji Komisije, Ekspertska grupa je formirana u cilju unapređenja saradnje državnih organa uključenih u proces istrage i procesuiranja ratnih zločina, a radi ubrzanja razmene podataka koji su od značaja za otkrivanje sudbine

42

187 *Ibid.*

188 Zakon o budžetu Republike Srbije za 2018. godinu (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 113/2017), programska aktivnost 0014. **Napomena:** U vreme pisanja ovog izveštaja 33.500.000,00 RSD je približno 283.900,00 EUR.

189 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 28-29.

190 Izveštaj 1/2018 o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23, aktivnost 1.4.1.7, str. 289; Intervju sa predstavnicom Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije, 30. 5.2018. godine.

191 Videti: Izveštaji sa suđenja pred domaćim sudom, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>, pristupljeno: 4. 6. 2018. godine

192 Odluka Komisije br. 021-01-51/2017-01 od 25. 12. 2017. godine, videti: *Formirana Ekspertska grupa za rešavanje slučajeva nestalih lica na prostoru bivše SFRJ*, saopštenje, 8. 1. 2018. godine, zvanična internet prezentacija Komisije za nestala lica, dostupno na: <http://www.kznl.gov.rs/aktuelno.php>, pristupljeno: 4. 6. 2018. godine; Izveštaj 1/2018 o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23, aktivnost 1.4.1.8, str. 310.

nestalih lica.¹⁹³ Osnovni zadatak Ekspertske grupe je prikupljanje, obrada, razmena i analiza podataka u vezi sa lokacijama, događajima i konkretnim slučajevima nestalih lica.¹⁹⁴ Ekspertsku grupu čine predstavnici Komisije za nestala lica, Tužilaštva za ratne zločine, Ministarstva pravde, Službe za otkrivanje ratnih zločina, Ministarstva odbrane, Vojnobezbednosne agencije, Vojnoobaveštajne agencije i Bezbednosno-informativne agencije.¹⁹⁵

Prema rečima predstavnice Komisije za nestala lica, prvi konkretan rezultat rada Ekspertske grupe je dostavljanje određene zahtevane dokumentacije nadležnim organima Republike Hrvatske, 7. maja 2018. godine.¹⁹⁶

Iako u svom nazivu ima odrednicu koja ukazuje da će se ova Ekspertska grupa baviti rešavanjem slučajeva nestalih lica na prostoru bivše SFRJ, predstavnica Komisije pojašnjava da se „Ekspertska grupa bavi rešavanjem slučajeva nestalih lica u vezi sa oružanim sukobima na teritoriji Republike Hrvatske i BiH, a da je u okviru Radne podgrupe za forenzička pitanja, formiran Tim za analizu koji se bavi rešavanjem slučajeva nestalih lica u vezi sa konfliktom na AP KiM.”¹⁹⁷

FHP smatra da mandat Ekspertske grupe, koja u svom nazivu eksplicitno navodi da se bavi rešavanjem slučajeva nestalih lica na prostoru bivše SFRJ, treba da uključi i potragu za licima koja su nestala tokom oružanog sukoba na Kosovu.

43

Na ovom mestu je potrebno ponoviti da arhive vojske i policije sadrže dragocenu dokumentaciju koja može da pomogne u potrazi za nestalim licima, te da je ta dokumentacija već korišćena od strane istražnih tela prilikom otkrivanja masovnih grobnica sa telima kosovskih Albanaca u Batajnici, Perućcu i Petrovom Selu.¹⁹⁸ Imajući u vidu da Ekspertsku grupu čine i predstavnici Ministarstva odbrane, Vojnobezbednosne

193 *Formirana Ekspertska grupa za rešavanje slučajeva nestalih lica na prostoru bivše SFRJ*, saopštenje, 8. januar 2018. godine, zvanična internet prezentacija Komisije za nestala lica, dostupno na: <http://www.kznl.gov.rs/aktuelno.php>, pristupljeno: 4. 6. 2018. godine.

194 *Ibid.*

195 *Ibid.*

196 Intervju sa predstavnicom Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije, 30. 5.2018. godine.

197 *Ibid.*

198 Više o radu ovih istražnih tela videti u: *Dosije „Rudnica“*, FHP, 2015 godine, str. 13–14, dostupan na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/01/Dosije_Rudnica_sr.pdf, pristupljeno: 13. 6. 2018. godine.

agencije, Vojnoobaveštajne agencije i Bezbednosno-informativne agencije,¹⁹⁹ smatramo da bi bilo celishodno da mandat ove grupe podrazumeva i potragu za nestalim licima sa Kosova. Sastav ove grupe bi trebalo da osigura saradnju i razmenu relevantnih informacija svih državnih organa u čijoj je nadležnosti, makar jednim delom, potraga za nestalim licima.

- **Radna grupa za prikupljanje činjenica i dokaza u rasvetljavanju zločina nad pripadnicima srpskog naroda i ostalih nacionalnih zajednica na Kosovu i Metohiji**

Odbor za Kosovo i Metohiju Narodne skupštine je u novembru 2015. godine doneo Odluku o obrazovanju Radne grupe za prikupljanje činjenica i dokaza u rasvetljavanju zločina nad pripadnicima srpskog naroda i ostalih nacionalnih zajednica na Kosovu i Metohiji.²⁰⁰ Radnu grupu čine predstavnici TRZ-a, SORZ-a, Komisije za nestala lica, Grupe za pravosuđe, ljudska prava i imovinsko-pravna pitanja u Kancelariji za Kosovo i Metohiju.²⁰¹ Zadatak Radne grupe je da intenzivno prikuplja činjenice i dokaze koji mogu da pomognu u rasvetljavanju zločina nad Srbima i ostalim nacionalnim zajednicama.²⁰²

U izveštaju broj 1 o sprovođenju Nacionalne strategije se navodi da će „prikupljene činjenice i dokaze Odbor za Kosovo i Metohiju preko TRZ-a dostaviti Specijalizovanom sudu za zločine OVK.“²⁰³ Na ovom mestu, FHP ponovo ukazuje da je TRZ na upit FHP-a odgovorilo da ono „nije potpisalo memorandum, protokol, sporazum i sl. po kome može da ustupa dokumentaciju o počinjenim zločinima na teritoriji Kosova i Metohije Specijalizovanom veću Kosova“,²⁰⁴ te ostaje nejasno na koji način će se ta saradnja odvijati.

44

199 *Formirana Ekspertska grupa za rešavanje slučajeva nestalih lica na prostoru bivše SFRJ*, saopštenje, 8. 1. 2018. godine, zvanična internet prezentacija Komisije za nestala lica, dostupno na: <http://www.kznl.gov.rs/aktuelno.php>, pristupljeno: 13. 6. 2018. godine.

200 *Izveštaj broj 1 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, januar 2018. godine, str. 38.

201 *Ibid.*

202 *Ibid.*

203 *Ibid.*

204 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI 15/18, od 22. 5. 2018. godine.

• Potraga i ekshumacija masovnih grobnica

U izveštajnom periodu nisu pretraživane lokacije u Srbiji, za koje postoji sumnja da mogu predstavljati potencijalne lokacije masovnih grobnica nestalih lica.²⁰⁵ Poslednja lokacija koja je pretraživana u Srbiji je lokacija kamenoloma Kiževak, ali je trenutno pretraga terena na toj lokaciji prekinuta.²⁰⁶ Prema rečima sagovornice iz Komisije za nestala lica, pretraga će biti nastavljena nakon dobijenih preciznijih informacija o mestu gde se nalazi potencijalna masovna grobnica, budući da je u pitanju kamenolom koji obuhvata veliku površinu.²⁰⁷ Sagovornica takođe dodaje da će se u narednom periodu pristupiti pripremi terena, kako bi se u pretragu terena uključilo i korišćenje najsavremenijeg geo-radara, koji su obezbedile Ujedinjene nacije, sa ciljem da pomognu u pronalaženju posmrtnih ostataka nestalih lica.²⁰⁸

Predstavnici Komisije za nestala lica su u periodu od 16. aprila do 16. maja 2018. godine, u svojstvu posmatrača prisustvovali ekshumaciji posmrtnih ostataka na lokaciji u opštini Đakovica.²⁰⁹ Trenutno je u toku DNK analiza, koja će potvrditi o koliko nestalih lica je reč. Analizu DNK obavlja laboratorija Međunarodne komisije za nestala lica (MKNL) u Hagu.²¹⁰

Unapređenje regionalne i šire međunarodne saradnje u oblasti rešavanja sudbine nestalih lica

Dana 7. decembra 2017. godine je održan regionalni sastanak u organizaciji MKNL, na kom je prezentovana radna verzija regionalne liste nestalih lica u okviru projekta „Baze podataka aktivnih slučajeva lica nestalih usled oružanih sukoba u bivšoj Jugoslaviji“.²¹¹ Cilj je da se kroz ovu bazu odredi tačan broj slučajeva nestalih lica u regionu, da se reše dupli, te da se otvore novi i zatvore stari slučajevi.²¹² Prema rečima sagovornice iz Komisije

45

205 Intervju sa predstavnicom Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije, 30. 5.2018. godine.

206 *Ibid.*

207 *Ibid.*

208 *Ibid.*

209 *Ibid.*

210 *Ibid.*

211 *Predstavljena radna verzija regionalne liste nestalih lica u okviru projekta „Baze podataka aktivnih slučajeva lica nestalih usled oružanih sukoba u bivšoj Jugoslaviji“*, saopštenje, 7. 12. 2017. godine, zvanična internet prezentacija Komisije za nestala lica, dostupno na: <http://www.kznl.gov.rs/arhiva.php>, pristupljeno: 6. 6. 2018. godine.

212 *Ibid.*

za nestala lica, planirano je da MKNL predstavi ovu listu na predstojećem samitu o Zapadnom Balkanu koji će, u okviru Berlinskog procesa, biti održan u Londonu 9. i 10. jula 2018. godine.²¹³

FHP ocenjuje da je formiranje konsolidovane regionalne liste nestalih, oko koje će se složiti sva nadležna tela za traženje nestalih lica u regionu, od izuzetne važnosti za unapređenje regionalne saradnje.

- **Saradnja Komisije za nestala lica i Međunarodnog mehanizma za međunarodne krivične sudove**

Predstavnici Komisije za nestala lica su u januaru 2018. godine održali radni sastanak sa tužiocem MMKS-a, Seržom Bramercem.²¹⁴ Na sastanku se govorilo o modalitetima buduće saradnje MMKS-a i Komisije za nestala lica.²¹⁵ Dogovoreno je da Komisija dostavlja zahteve, u formi upita, tužilaštvu MMKS-a, u kojima će tražiti informacije i dokumentaciju iz arhiva MMKS-a koja bi pomogla u rasvetljavanju sudbine nestalih osoba.²¹⁶ Predstavnicom Komisije za nestala lica ističe da je “do sada Komisija slala upite MMKS-u, koji su se odnosili na sukob na AP KiM i u Hrvatskoj.”²¹⁷

213 Više o Londonskom samitu je dostupno na: <https://www.gov.uk/government/topical-events/western-balkans-summit-london-2018/about>, pristupljeno: 6. 6. 2018. godine.

214 *Predstavnici Komisije u poseti MMKS radi postizanja dogovora o načinu pristupa arhivama ovog Mehanizma*, saopštenje, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Komisije za nestala lica: <http://www.kznl.gov.rs/aktuelno.php>, pristupljeno: 07.06.2018. godine.

215 *Ibid.*

216 *Ibid.*

217 Intervju sa predstavnicom Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije, 30. 5.2018. godine.

SARADNJA SA MEĐUNARODNIM KRIVIČNIM TRIBUNALOM ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU

Cilj 1. Intenziviranje saradnje sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju i Mehanizmom za međunarodne krivične tribunale, kako bi se na nacionalno pravosuđe preneli dokazi o učinjenim ratnim zločinima i na osnovu njih otvorili prioritetni predmeti.

Nakon što je 31. decembra 2017. godine okončan rad MKSJ-a,²¹⁸ puna saradnja Srbije sa Mehanizmom za međunarodne krivične tribunale, koji je nasledio MKSJ, ostaje jedan od kriterijuma koji mora da bude ispunjen u procesu pridruživanja EU,²¹⁹ i kao takav je izričito naveden i u Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju.²²⁰

Istraživanje arhive Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju i Mehanizma za međunarodne krivične tribunale i Oficiri za vezu

Kako se navodi u Izveštaju 1/2018 o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23, u prethodnim mesecima je nastavljeno pretraživanje arhiva MKTJ/MMKS, uključujući i dokazni fond tužilaštva MKTJ/MMKS.²²¹ Pretrage navedenih baza podataka delom vrši oficir za vezu TRZ-a koji radi pri tužilaštvu MMKS-a, a delom obrađivači predmeta pristupom Sistemu za elektronsko obelodanjivanje.²²²

Kako je FHP-u potvrđeno odgovorom Tužilaštva za ratne zločine, oficir za vezu TRZ-a je u izveštajnom periodu bio prisutan u tužilaštvu MKTJ/MMKS-a u kontinuitetu.²²³

47

218 Videti na zvaničnoj internet prezentaciji Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju: <http://www.icty.org/>, pristupljeno: 6. 6. 2018. godine.

219 *Pregovaračke pozicije za Poglavlje 23 – Zajednička pozicija EU*, str. 22, dostupno na: http://www.mei.gov.rs/upload/documents/pristupni_pregovori/pregovaračke_pozicije/PG23%20Zajednička%20pozicija%20EU.pdf, pristupljeno: 12. 6. 2018. godine.

220 *Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju*, str. 8, član 2. dostupno na: http://www.mei.gov.rs/upload/documents/sporazumi_sa_eu/ssp_prevod_sa_anexima.pdf, pristupljeno: 6. 6. 2018. godine.

221 Izveštaj 1/2018 o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23, aktivnost 1.4.1.5, str. 299–302.

222 *Ibid.*

223 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, A.br. 14/18, od 18. 5. 2018. godine; *Izveštaj broj 1 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, januar 2018. godine, str. 40–41; *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, maj 2018. godine, str. 51–54;

Nepoštovanje suda – neizvršavanje naloga za hapšenje

Srbija nije postupala po nalogu za hapšenje koji je MKSJ izdao u januaru 2015. godine protiv troje funkcionera Srpske radikalne stranke – Petra Jojića, Vjerice Radete i Jove Ostojića zbog nepoštovanja suda.²²⁴ U međuvremenu je jedan od optuženih, Jovo Ostojić, preminuo, ali su na snazi ostali nalozi za hapšenje Petra Jojića i Vjerice Radete.²²⁵ Predsednik nacionalnog saveta za saradnju sa MKSJ-om Rasim Ljajić je u vezi sa zahtevom za izručenje funkcionera SRS-a izjavljivao da su „Srbiji [su] u konkretnom slučaju vezane ruke zato što je domaći sud doneo odluku odnosno rešenje da nema uslova za izručenje. I dokle god je ta odluka suda na snazi mi ne možemo preduzimati nikakve druge praktične korake u smislu izručenja optuženih, jer bi time ugrozili pravni poredak zemlje“.²²⁶

FHP podseća da je Viši sud u Beogradu, koji je nadležan za postupanje po zahtevima MKSJ-a za hapšenjem, zaključio da nisu ispunjene zakonske pretpostavke za izručenje predviđene Zakonom o saradnji sa MKSJ.²²⁷ U rešenju kojim je zahtev odbijen se navodi da Zakon o saradnji sa MKSJ nalaže izručenje samo optuženih za ratne zločine, zločine protiv čovečnosti i genocid, ali ne i za nepoštovanje suda.²²⁸ FHP takođe podseća da je u prethodnim, identičnim situacijama, Sud odlučivao drugačije.²²⁹ Tako je, kada su bili optuženi Jelena Rašić,²³⁰

224 Petar Jojić, Jovo Ostojić i Vjerica Radeta optuženi za nepoštovanje suda, saopštenje za javnost, 1. 12. 2015. godine, zvanična internet prezentacija MKSJ-a, dostupno na: <http://www.icty.org/bcs/press/petar-jojic-jovo-ostojic-i-vjerica-radeta-optuzeni-za-nepostovanje-suda>, pristupljeno: 6. 6. 2018. godine.

225 Pretresno veće I izdalo Revidirani nalog umesto optužnice u predmetu zbog nepoštovanja suda Jojić i drugi, saopštenje za javnost, 18. 8. 2017. godine, zvanična internet prezentacija MKSJ-a, dostupno na: <http://www.icty.org/bcs/press/pretresno-ve%C4%87e-i-izdalo-revidirani-nalog-umesto-optu%C5%BEnice-u-predmetu-zbog-nepo%C5%A1tovanja-suda>, pristupljeno: 6. 6. 2018. godine.

226 Ljajić: Srbiji vezane ruke po pitanju izručenja troje radikala, portal N1, 30. 11. 2016. godine, dostupno na: <http://rs.n1info.com/a211544/Vesti/Vesti/Troje-radikala-ne-moraju-da-brinu.html>, pristupljeno: 13. 6. 2018. godine.

227 Videti: Odluka suda o neizručenju troje radikala rezultat političkih kalkulacija Vlade Srbije, FHP, saopštenje za javnost, 25. 5. 2016. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=32029>, pristupljeno: 13. 6. 2018. godine

228 Ibid.

229 Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, 2017. godine, str. 16, 60–61.

230 Nova optužnica zbog podmičivanja svedoka, Novinska agencija Sense, 21. 9. 2010. godine, dostupno na: [http://www.sense-agency.com/tribunal_\(mksj\)/nova-optuznica-zbog-podmicivanja-svedoka.25.html?news_id=11917](http://www.sense-agency.com/tribunal_(mksj)/nova-optuznica-zbog-podmicivanja-svedoka.25.html?news_id=11917), pristupljeno: 13. 6. 2018. godine.

Dragomir Pećanac²³¹ i Ljubiša Petković,²³² primenjujući isti zakon, Sud našao da su zakonske pretpostavke za predaju okrivljenih ispunjene, te su državni organi Republike Srbije izvršili naloge za hapšenje i izručili ovo troje okrivljenih.

REGIONALNA I ŠIRA MEĐUNARODNA SARADNJA
1. Regionalna saradnja
Cilj 1. Republika Srbija će nastojati da se normativno uredi pitanje regionalne saradnje u oblasti procesuiranja ratnih zločina, kao i ostalih pitanja koja su sa njima povezana. Cilj 2. Zajedničkim delovanjem Tužilaštva za ratne zločine i Ministarstva pravde unapređeno je postupanje po zamolnicama Republike Srbije upućenim državama u regionu i povećan broj predmeta u kojima su putem regionalne saradnje razmenjeni dokazi između tužilaštava. Cilj 3. Unapređena saradnja s pravosudnim telima privremenih institucija na Kosovu i Metohiji.
2. Međunarodna saradnja
Cilj 1. Unapređena međunarodna saradnja putem predstavljanja rada domaćih pravosudnih organa.

Regionalne konferencije

Nacionalna strategija predviđa organizovanje regionalnih konferencija, koje bi trebalo da unaprede regionalnu saradnju u procesuiranju ratnih zločina, te da reše sporna pitanja koja su se javljala u dosadašnjoj saradnji.²³³

49

231 Major Pećanac odbio da svedoči protiv generala Tolimira, Novinska agencija Sense, 10. 10. 2011. godine, dostupno na: [http://www.sense-agency.com/tribunal_\(mksj\)/major-pecanac-odbio-da-svedoci-protiv-general-tolimira.25.html?news_id=13268&cat_id=1](http://www.sense-agency.com/tribunal_(mksj)/major-pecanac-odbio-da-svedoci-protiv-general-tolimira.25.html?news_id=13268&cat_id=1), pristupljeno: 13. 6. 2018. godine.

232 Ljubiša Petković se izjasnio da nije kriv, Novinska agencija Sense, 29. 5. 2008. godine, dostupno na: [http://www.sense-agency.com/tribunal_\(mksj\)/ljubisa-petkovic-se-izjasnio-da-nije-kriv.25.html?cat_id=1&news_id=713](http://www.sense-agency.com/tribunal_(mksj)/ljubisa-petkovic-se-izjasnio-da-nije-kriv.25.html?cat_id=1&news_id=713), pristupljeno: 13. 6. 2018. godine.

233 Regionalne konferencije koje su predviđene Nacionalnom strategijom za procesuiranje ratnih zločina: *Regionalna konferencija na temu unapređenja saradnje u pružanju podrške svedocima i žrtvama*, str. 27, *Regionalna konferencija radi postizanja međudržavnog sporazuma o utvrđivanju regionalnih pravila o podeli nadležnosti za postupanje u predmetima ratnih zločina; unapređenju regionalne saradnje u pogledu postupanja po zamolnicama u predmetima ratnih zločina; uspostavljanju olakšanog postupka za pribavljanje dokaza na teritoriji druge države od strane odbrane u predmetima ratnih zločina; jedinstvenog postupanje država regiona u pogledu rešavanja sudbine nestalih lica*, str. 31.

U izveštajnom periodu nije održana nijedna regionalna konferencija planirana Nacionalnom strategijom.²³⁴

Regionalni sastanci i aktivnosti usmerene ka unapređenju saradnje

Prema informacijama sadržanim u Izveštajima o sprovođenju Nacionalne strategije, koje je usvojilo Radno telo, regionalne konsultacije predstavnika tužilaštava regiona (Tužilaštvo BiH, DORH i TRZ) i tokom izveštajnog perioda su se održavale u okviru regionalnog projekta „Jačanje regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina i potragama za nestalim osobama (2017–2019)“, uz podršku UNDP-a.²³⁵ Iako učešće TRZ-a na navedenim sastancima ohrabruje, **inicijativa za ova okupljanja ne potiče izvorno od Ministarstva pravde, kako je to predviđeno Nacionalnom strategijom**, već se ti sastanci organizuju u okviru regionalnog projekta UNDP-a.²³⁶

Osim navedenih regionalnih sastanaka, prethodnih meseci su organizovani i bilateralni sastanci, te je TRZ održalo sastanke sa predstavnicima BiH i sa predstavnicima EULEX-a.²³⁷

U toku pisanja ovog izveštaja, **nije uspostavljena zajednička evidencija slučajeva ratnih zločina na regionalnom nivou, čije je rešavanje započeto putem regionalne saradnje,**²³⁸ a takođe **nisu uspostavljeni ni prekogranični istražni tužilački timovi nadležnih tužilaštava zemalja regiona.**²³⁹

50

Saradnja sa Republikom Hrvatskom

Kada je reč o saradnji sa Republikom Hrvatskom, u Beogradu je u martu 2018. godine, održan sastanak ministara pravde. Na sastanku je dogovoreno formiranje dve Komisije,

²³⁴ *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, maj 2018. godine, str. 41–42, 54–55.

²³⁵ *Ibid.*, 56.

²³⁶ Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 27. i 31.

²³⁷ Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI br. 15/18, od 22. 5. 2018. godine. U odgovoru TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, A. br. 14/18, od 18. 5. 2018. godine, TRZ napominje da je Glavni državni odvjetnik u Republici Hrvatskoj, Dražen Jelenić, izabran dana 20. 4. 2018. godine.

²³⁸ Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 32; *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, maj 2018. godine, str. 58.

²³⁹ Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 32; *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, maj 2018. godine, str. 58.

od kojih bi se jedna bavila razmenom spiskova lica optuženih ili osuđenih za ratne zločine, dok bi se druga bavila rešavanjem problema procesuiranja ratnih zločina.²⁴⁰

Kako je navela ministarka pravde Nela Kuburović u obraćanju Savetu bezbednosti UN, prva komisija je održala sastanak 26. aprila 2018. godine, razmenila je spiskove i dogovorila modalitete buduće saradnje.²⁴¹

FHP je u procesu pripreme ovog izveštaja tražio od Ministarstva pravde, a putem Zahteva za pristup informacijama od javnog značaja, akte kojima su osnovane pomenute dve Komisije, kao i informacije o tome ko su članovi ovih Komisija. Ministarstvo pravde je na ove zahteve odgovorilo šturom formulacijom „nema dokumenta“.²⁴² Informacije koje se mogu pronaći na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde ili u medijskim izveštajima ne pružaju dovoljno informacija o mandatima ovih Komisija, o načinu njihovog osnivanja, njihovom sastavu, pa ni o tome do kada bi trebalo da okončaju svoj rad.²⁴³

Saradnja sa pravosuđem Kosova

S obzirom na činjenicu da TRZ nema faktičku nadležnost na teritoriji Kosova, TRZ nema mogućnost da samostalno preduzima radnje u cilju istraživanja zločina i procesuiranja učinilaca, da pristupi mestima izvršenja, učiniocima, svedocima, oštećenima, da

51

240 *Ministarka Kuburović i ministar Bošnjaković: Dobra volja za rešavanje svih otvorenih pitanja u oblasti pravosuđa*, saopštenje, 23. 3. 2018. godine, zvanična internet prezentacija Ministarstva pravde, dostupno na: <https://www.mpravde.gov.rs/vest/18739/ministarka-kuburovic-i-ministar-bosnjakovic-dobra-volja-za-resavanje-svih-otvorenih-pitanja-u-oblasti-pravosudja.php>, pristupljeno: 7. 6. 2018. godine; Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj 7-00-156/2018-30, od 14. 5. 2018. godine; *Govor ministarke Kuburović na sednici Saveta bezbednosti UN-a*, 6. 6. 2018. godine, str. 5.

241 *Ibid.*

242 Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj 7-00-162/2018-32, od 18. 5. 2018. godine.

243 Videti: *Ministarka Kuburović i ministar Bošnjaković: Dobra volja za rešavanje svih otvorenih pitanja u oblasti pravosuđa*, saopštenje, 23. 3. 2018. godine; dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/vest/18739/ministarka-kuburovic-i-ministar-bosnjakovic-dobra-volja-za-resavanje-svih-otvorenih-pitanja-u-oblasti-pravosudja.php>; *Dogovoreno formiranje komisija za procesuiranje ratnih zločina*, dnevni list *Danas*, 23. 3. 2018. godine, dostupno na: <https://www.danas.rs/drustvo/dogovoreno-formiranje-komisija-za-procesuiranje-ratnih-zlocina/>; *Kuburović: Sud za zločine OVK ostaće mrtvo slovo na papiru*, Večernje novosti, 15. 4. 2018. godine, dostupno na: <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html:722182-Kuburovic-Sud-za-zlocine-OVK-ostace-mrtvo-slovo-na-papiru>. Svim izvorima pristupljeno: 13. 6. 2018. godine.

neposredno pribavi relevantne podatke i dokumentaciju. Iz ovih razloga, TRZ je od svog osnivanja saradivalo sa UNMIK-om, a potom i sa Misijom EULEKS-a.²⁴⁴ Od 2013. godine saradnja sa pravosudnim organima na Kosovu regulisana je Procedurama uzajamne pravne pomoći, koje je Vlada Republike Srbije usvojila zaključkom od 7. marta 2013. godine.²⁴⁵

FHP ocenjuje da je saradnja između Srbije i Kosova u predmetima ratnih zločina *de facto* u blokadi, imajući u vidu da od maja 2014. godine Misija EULEKS-a nema mandat da započinje nove istrage u predmetima ratnih zločina, već da je ta nadležnost prenetna na lokalne tužioce.²⁴⁶ Iako je bilo najavljivano da Misija EULEKS-a završava svoj mandat 14. juna 2018. godine, početkom juna je objavljeno da se mandat produžava do 14. juna 2020. godine.²⁴⁷ Prema odluci Saveta EU, mandat Misije EULEKS-a će se sastojati od nadgledanja i savetovanja pravosuđa, Korektivne službe, kao i od podrške Specijalnom sudu i implementaciji sporazuma koji se postižu u dijalogu o normalizaciji odnosa između Kosova i Srbije.²⁴⁸

FHP podseća da TRZ više od četiri godine nije podiglo optužnicu za zločine počinjene na Kosovu.²⁴⁹ U vezi sa ovim, podsećamo da je FHP prilikom podnošenja ustavne žalbe, zbog nesprovođenja adekvatne i delotvorne istrage u predmetu *Landovica*, ukazao da Republika Srbija, sa jedne strane, ima pravo da donese odluku da ne priznaje Kosovo kao nezavisnu državu, ali da, sa druge strane, takva politička odluka ne može da utiče

244 Zvanična internet prezentacija TRZ-a, odeljak *Međunarodna saradnja*, dostupno na: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/saradnja/me%C4%91unardna-saradnja>, pristupljeno: 7. 6. 2018. godine.

245 *Ibid.*

246 Odgovor Tužilaštva za ratne zločine na urgenciju za postupanje u predmetu KTP broj 149/13, broj HlcIndexIn: 25-F126625, od 27. 10. 2016. godine; *Kosovo suočeno s pravosudnim dilemama uoči gašenja misije EU*, BalkanInsight, dostupno na: <http://www.balkaninsight.com/en/article/kosovo-suo%C4%8Deno-s-pravosudnim-dilemama-uo%C4%8Di-ga%C5%A1enja-misije-eu-04-12-2018>, pristupljeno: 6. 6. 2018. godine.

247 *Šta je EULEX?*, zvanična internet prezentacija misije EULEX-a, dostupno na: <http://www.eulex-kosovo.eu/?page=3,16>; *Novi mandat EULEX-a*, zvanična internet prezentacija misije EULEX-a, dostupno na: <http://www.eulex-kosovo.eu/?page=3,10,836>. Svim izvorima pristupljeno: 12. 6. 2018. godine.

248 *EULEX Kosovo: new role for the EU rule of law mission*, saopštenje, Savet EU, 8. 6. 2018. godine, dostupno na: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/06/08/eulex-kosovo-new-role-for-the-eu-rule-of-law-mission/>, pristupljeno: 13. 6. 2018. godine.

249 Poslednja optužnica koju je TRZ podiglo u vezi sa zločinima počinjenim na Kosovu je optužnica u predmetu *Ljubenić*, podignuta 7. 4. 2014. godine. Ovaj predmet je naknadno spojen sa predmetom *Čuška* za koji se, u vreme pisanja ovog izveštaja, još uvek vodi postupak pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu.

na pravnu obavezu Srbije da procesuiru odgovorne za ratne zločine koji su u njenoj nadležnosti.²⁵⁰

Međunarodna jurisprudencija

U izveštajnom periodu nije bilo aktivnosti koje su se odnosile na učešće sudija i javnih tužilaca koji postupaju u predmetima ratnih zločina na seminarima iz oblasti međunarodnog humanitarnog prava i stručnim savetovanjima, na kojima bi, između ostalog, predstavili domaću sudsku praksu u ovoj oblasti.²⁵¹ Osim toga, nije bilo ni aktivnosti u pravcu obezbeđivanja finansijske podrške projekta prevoda domaćih presuda na engleski jezik, kako bi mogle da budu uključene u *Legal Tools Project*, elektronsku bazu podataka svih pravnih dokumenata iz oblasti međunarodnog krivičnog prava koja postoji na veb-stranici Međunarodnog krivičnog suda.²⁵²

250 Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, 2017. godine, str. 65.

251 Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, maj 2018. godine, str. 61–62.

252 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, A. br. 14/18, od 18. 5. 2018. godine, *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, maj 2018. godine, str. 61–62.

UNAPREĐENJE UKUPNOG ODNOSA DRUŠTVA PREMA PITANJU SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE

Cilj 1. Olakšana dostupnost informacija o suđenjima za ratne zločine.

Cilj 2. Unapređenje kapaciteta zaposlenih u medijima za adekvatno izveštavanje o postupcima za ratne zločine.

Cilj 3. Unapređenje nastavnih programa na način koji omogućava učenicima da dobiju dovoljnu količinu relevantnih informacija o sukobima na prostorima bivše Jugoslavije, ratnim zločinima koji su u tom periodu izvršeni i normama međunarodnog humanitarnog prava.

Cilj 4. Javno predstavljanje Nacionalne strategije kao sredstva kojim se izražava čvrsto i nesumnjivo opredeljenje Republike Srbije da preduzima mere koje sprečavaju nekažnjivost ratnih zločina.

Pristup informacijama i dokumentaciji iz predmeta ratnih zločina

- **Internet prezentacije Tužilaštva za ratne zločine, Višeg i Apelacionog suda u Beogradu**

54

U izveštajnom periodu je TRZ nastavilo da objavljuje informacije o rasporedu glavnih pretresa za tekući mesec na svojoj internet prezentaciji.²⁵³ Osim rasporeda, objavljivane su i informacije o podignutim optužnicama, ali su one uglavnom štire. Pomenute informacije se sastoje iz svega jedne rečenice u kojoj se navodi datum podizanja optužnice, protiv koga je podignuta optužnica i krivično delo za koje postoji osnovana sumnja da je počinjeno.²⁵⁴ TRZ je u izveštajnom periodu na svojoj internet prezentaciji objavljivalo

253 Sekcija: *Dokumenti za preuzimanje*, zvanična internet prezentacija TRZ-a, dostupno na: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/vesti-i-saop%C5%A1tenja/saop%C5%A1tenja/podignuta-optu%C5%BEnica-za-ratni-zlo%C4%8Din-protiv-civilnog-stanovni%C5%A1tva-u-bosanskoj-krupi-avgusta-1992-godine>, pristupljeno: 7. 6. 2018. godine.

254 Sekcija: *Vesti i saopštenja*, zvanična internet prezentacija TRZ-a, dostupno na: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/vesti-i-saop%C5%A1tenja/saop%C5%A1tenja/podignuta-optu%C5%BEnica-za-ratni-zlo%C4%8Din-protiv-civilnog-stanovni%C5%A1tva-u-bosanskoj-krupi-avgusta-1992-godine>, pristupljeno: 7. 6. 2018. godine.

optužnice nakon što bi one bile potvrđene,²⁵⁵ dok presude nisu objavljivane, a većina ostalih sekcija koje postoje na sajtu nisu redovno ažurirane.²⁵⁶

Apelacioni sud je nastavio da objavljuje presude u predmetima ratnih zločina na svojoj internet stranici.²⁵⁷ Viši sud u Beogradu je, u izveštajnom periodu, dobio potpuno novu internet prezentaciju, a trenutno se na njoj mogu naći sporadične informacije koje se odnose na suđenja za ratne zločine.²⁵⁸ U vreme pisanja ovog izveštaja, nova internet prezentacija deluje nepregledno i nedovršeno. Poslednja informacija koja se odnosi na suđenja za ratne zločine, a koja je dostupna na prezentaciji Višeg suda, jeste informacija o potvrđivanju optužnice u predmetu *Štrpci*, od 1. septembra 2017. godine.²⁵⁹

Osim navedenih internet prezentacija, većina relevantnih dokumenata sa suđenja za ratne zločine u Srbiji je dostupna na internet prezentaciji Fonda za humanitarno pravo.²⁶⁰ Ujedno, ovo je trenutno jedina internet prezentacija sa koje se sistematizovano mogu preuzeti ova dokumenta. FHP objavljuje redovno sva dokumenta koja dobije na osnovu Zahteva za pristup informacijama od javnog značaja, a koja se odnose na tekuća suđenja za ratne zločine.²⁶¹ Tako se u sekciji „Pojedinačni predmeti“ mogu preuzeti optužnice, presude, transkripti sa suđenja i dnevni izveštaji sa suđenja koje sačinjavaju posmatrači

255 Sekcija: *Optužnice*, zvanična internet prezentacija TRZ-a, dostupno na: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/predmeti/optu%C5%BEnice>, pristupljeno: 7. 6. 2018. godine.

256 Primeri: Sekcija u kojoj je naveden spisak postupajućih zamenika Tužioca za ratne zločine nije ažuriran u trenutku pristupa. Na spisku se nalaze i dva zamenika tužioca za ratne zločine koja su u izveštajnom periodu otišla u starosnu penziju: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/o-nama/biografije>; sekcija za *press clipping*: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/vesti-i-saop%C5%A1tenja/press-clipping>. Svim izvorima pristupljeno: 7. 6. 2018. godine.

257 Internet prezentacija Apelacionog suda u Beogradu, sekcija: *Pregled sudske prakse Apelacionog suda u Beogradu/Krivično odeljenje/Ratni zločini*, dostupno na: <http://www.bg.ap.sud.rs/cr/articles/sudska-praksa/pregled-sudske-prakse-apelacionog-suda-u-beogradu/krivicno-odeljenje/ratni-zlocini/>, pristupljeno: 7. 6. 2018. godine.

258 Zvanična internet prezentacija Višeg suda u Beogradu, dostupno na: <https://www.bg.vi.sud.rs/>, pristupljeno: 7. 6. 2018. godine.

259 *Potvrđena optužnica podignuta protiv okrivljenog Gojka Lukića i drugih*, saopštenje, 1. 9. 2017. godine, dostupno na: <https://www.bg.vi.sud.rs/vest/955/potvrdjena-optuznica-podignuta-protiv-okrivljenog-gojka-lukica-i-drugih-ph>, pristupljeno: 7. 6. 2018. godine.

260 Videti: Zvanična internet prezentacija Fonda za humanitarno pravo, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/>, pristupljeno: 13. 6. 2018. godine.

261 Videti: Sekcija *Pojedinačni predmeti*, internet prezentacija FHP-a, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>, pristupljeno: 13. 6. 2018. godine.

FHP-a.²⁶² Osim ove dokumentacije, FHP objavljuje i sve izveštaje i analize koje priprema, na srpskom i na engleskom jeziku.²⁶³

- **Snimanje suđenja**

U periodu koji pokriva ovaj izveštaj Viši sud nije primio zahteve za fotografisanje ili audio i video snimanje glavnog pretresa, u cilju javnog prikazivanja snimaka.²⁶⁴

U svetlu skromnog unapređenja mehanizama za dostupnost informacija o suđenjima za ratne zločine, **FHP podseća da poslednje istraživanje javnog mnjenja pokazuje da alarmantnih 85% ispitanika ne može da navede nijedan ratni zločin za koji se sudi ili se sudilo pred sudom u Srbiji.**²⁶⁵ Pomenuto istraživanje je takođe pokazalo da čak 79% ne zna da navede nijedan pravosudni organ koji je nadležan za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji, a 59% ispitanika ocenjuje da je loše informisano o suđenjima za ratne zločine.²⁶⁶

Imajući u vidu da je u Srbiji televizija glavni izvor informisanja javnosti, te da 72% ispitanika u poslednjem istraživanju javnog mnjenja navodi da se o ratovima i suđenjima za ratne zločine najčešće informiše putem televizije, ostvarenje cilja Strategije koji predviđa „**unapređenje ukupnog odnosa društva prema suđenjima za ratne zločine**“ **podrazumeva javnu dostupnost televizijskih priloga sa suđenja.**

262 *Ibid.*

263 Videti: Sekcija *Publikacije*, internet prezentacija FHP-a, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=223>, pristupljeno: 13. 6. 2018. godine.

264 Odgovor Višeg suda u Beogradu na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Su II 17a br. 111/18, od 28. 5. 2018. godine.

265 Istraživanje javnog mnjenja za potrebe dnevnog lista *Danas* (izdavač „Dan Graf“), Beograd, avgust 2017, *Obaveštenost građana Srbije o ratovima 90-ih, ratnim zločinima i suđenjima optuženima za ratne zločine*, dostupno na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/01/Istrazivanje_javnog_mnjenja_Sudjenja_za_ratne_zlocine_Demostat.pdf, pristupljeno: 7. 6. 2018. godine.

266 *Ibid.*

Pravosnažna presuda MMKS-a Vojislavu Šešelju

Usvajanje Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina je trebalo da izrazi čvrsto i nesumnjivo opredeljenje Republike Srbije da preduzima mere koje sprečavaju nekažnjivost ratnih zločina, te da unapredi odnos društva prema značaju kažnjavanja ratnih zločina.²⁶⁷

Međutim, u situacijama kada je bilo prilike da se iskaže ovakvo opredeljenje, ono je uglavnom izostajalo. Poslednji primer je presuda kojom je Međunarodni mehanizam za krivične sudove Vojislava Šešelja oglasio krivim za zločin protiv čovečnosti.²⁶⁸

Žalbeno veće MMKS-a je 11. aprila 2018. godine izreklo pravosnažnu presudu predsedniku Srpske radikalne stranke Vojislavu Šešelju, kojom je preinačilo oslobađajuću presudu Pretresnog veća MKSJ-a, i osudilo ga na deset godina zatvora za podsticanje progona (prisilno raseljavanje), deportacije i druga nehumana dela (prisilno premeštanje) kao zločina protiv čovečnosti, a takođe i za činjenje progona (kršenje prava na bezbednost) kao zločina protiv čovečnosti u Hrtkovcima u Vojvodini.²⁶⁹

Imajući u vidu da je, nakon presude Žalbenog veća, Vojislav Šešelj pravosnažno osuđeni ratni zločinac, te da je istovremeno poslanik u Narodnoj skupštini Republike Srbije, njegov mandat je trebalo da prestane na osnovu Zakona o izboru narodnih poslanika.²⁷⁰ Pomenuti zakon predviđa da narodnom poslaniku koji je pravosnažnom sudskom odlukom osuđen na kaznu zatvora od najmanje šest meseci prestaje mandat.²⁷¹ Osim što je narodni poslanik, Šešelj je trenutno i član Odbora za kontrolu službi bezbednosti Narodne skupštine Republike Srbije.²⁷²

57

267 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 5, 15, 35–36.

268 Presuda Žalbenog veća Vojislavu Šešelju (11. april 2018. godine) je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji MMKS-a, dostupno na: <http://www.unmict.org/en/cases/mict-16-99>, pristupljeno: 7. 6. 2018. godine.

269 *Ibid.*

270 Zakon o izboru narodnih poslanika (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 35/2000, 57/2003 – odluka USRS, 72/2003 – ispr. dr. zakona, 18/2004, 101/2005 – dr. zakon, 85/2005 – dr. zakon, 28/2011 – odluka US, 36/2011 i 104/2009 – dr. zakon), član 88.

271 *Ibid.*

272 Videti na zvaničnoj internet prezentaciji Narodne skupštine Republike Srbije: *Odbor za kontrolu službi bezbednosti*, dostupno na: <http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-/sastav/radna-tela/odbori.91.895.html>, pristupljeno: 7. 6. 2018. godine.

Do trenutka završetka rada na ovom izveštaju nije pokrenut postupak za ukidanje poslaničkog mandata Vojislavu Šešelju.²⁷³

FHP ukazuje da je i na ovom primeru primetno odsustvo jasnog političkog stava u odnosu na utvrđene činjenice u ovom postupku i krivičnu odgovornost osuđenog.²⁷⁴ Niko od najviših državnih zvaničnika nije se obratio javnosti u cilju iskazivanja saosećanja sa žrtvama, niti u cilju otvaranja rasprave o ulozi države Srbije u zločinima nad Hrvatima iz Hrtkovaca, ali i drugih vojvođanskih mesta poput Novog Slankamena, Kukujevaca, Golubinaca, Petrovaradina, Bača, Beočina, Morovića i Beške.²⁷⁵

²⁷³ *Ibid.*, videti: *Aktuelni saziv Narodne skupštine Republike Srbije*.

²⁷⁴ *Žalbenom presudom Vojislavu Šešelju pravda delimično zadovoljena*, saopštenje, FHP, 13. 4. 2018. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=35055>, pristupljeno: 7. 6. 2018. godine.

²⁷⁵ *Ibid.*

Tabelarni prikaz realizacije aktivnosti

1. POVEĆANJE EFIKASNOSTI POSTUPAKA ZA RATNE ZLOČINE PRED ORGANIMA REPUBLIKE SRBIJE		
1.1. Istrage i podizanje optužnica		
Aktivnost	Rok	Status
TRZ će izraditi radni tekst i usvojiti Tužilačku strategiju za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji.	I kvartal 2016. godine	Implementirano
SORZ će pripremiti bazu podataka o masovnim zločinima izvršenim tokom oružanih sukoba u bivšoj Jugoslaviji.	IV kvartal 2016. godine	Implementirano
TRZ će nastojati da preuzme sve predmete ratnih zločina koji se još uvek nalaze pred domaćim sudovima opšte nadležnosti.	IV kvartal 2016. godine	Implementirano
<p>Tužilac za ratne zločine sprovedi sledeće aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • koristi postojeće kapacitete u skladu sa prioritetima definisanim kroz Tužilačku strategiju; • primenjuje pravni institut sporazuma o priznanju krivičnog dela; • obezbeđuje punu poverljivost procesa istrage; • ispituje da li osumnjičeni poseduje imovinu pribavljenu izvršenjem ratnog zločina i podnesi sudu odgovarajući zahtev, na osnovu Zakona o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela. 	Kontinuirano	Implementirano delimično
Broj zamenika tužioca i ostalih službenika TRZ-a povećavaće se u skladu sa dinamikom predviđenom Akcionim planom za Poglavlje 23.	Kontinuirano	Neimplementirano

<p>Za postojeće, ali i novozaposlene/ novoizabrane službenike i zamjenike javnog tužioca u TRZ-u sprovodiće se kontinuirane obuke o međunarodnom humanitarnom, međunarodnom krivičnom pravu i istražnim tehnikama, kao i adekvatne obuke vezane za odnos prema žrtvama i svedocima.</p>	Kontinuirano	Neimplementirano
<p>Priprema analize (izveštaja) pravnog i faktičkog stanja i potreba SORZ-a u okviru MUP-a, a u cilju određivanja potreba za reformom te Službe.</p>	I kvartal 2016. godine	Implementirano
<p>Na osnovu navedene analize, MUP će hitno sprovesti mere da obezbedi optimalan položaj i kapacitet SORZ-a.</p>	Kontinuirano, počev od II kvartala 2016. godine	Nema informacija
<p>Usvajanje zajedničkih internih pravila o radu, TRZ-a i SORZ-a, na inicijativu Tužioca za ratne zločine.</p>	II kvartal 2016. godine	Implementirano
<p>Unapređenje saradnje TRZ-a i SORZ-a kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> • organizovanje zajedničkih obuka; • formiranje zajedničkog strateškog tima radi definisanja smernica i pravaca postupanja; • formiranje zajedničkih operativnih timova; • periodično zajedničko organizovanje okruglih stolova. 	Kontinuirano	Implementirano delimično

1.2. Sudjenja		
Aktivnost	Rok	Status
<ul style="list-style-type: none"> Dosledna primena čl. 10. i 10a Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine, u pogledu perioda na koji su sudije raspoređene u veća za ratne zločine. Određivanje dopunskih sudija u predmetima u kojima postoji opravdana bojazan da bi zbog isteka perioda na koji je predsednik veća upućen u odeljenje za ratne zločine, glavni pretres morao početi iznova. 	Kontinuirano	Implementirano
Tužilac za ratne zločine bi trebalo da započne pregovore sa partnerima u susednim državama o uspostavljanju objedinjene regionalne baze podataka o svim slučajevima suđenja za ratne zločine čime bi se doprinelo ujednačavanju sudske prakse.	Kontinuirano, počev od I kvartala 2016. godine	Neimplementirano
Ministarstvo pravde nastojeće, na predlog VSS-a, da sudnice u kojima se održavaju suđenja u postupcima za ratne zločine budu odgovarajuće tehnički opremljene. Predsednici Višeg i Apelacionog suda u Beogradu nastojeće da, u saradnji sa VSS-om, obezbede održavanje ročišta i u adekvatnim sudnicama drugih sudova.	Kontinuirano, počev od I kvartala 2016. godine	Implementirano delimično
Na inicijativu Tužilaštva za ratne zločine, Višeg i Apelacionog suda u Beogradu, a kroz saradnju VSS, DVT i Pravosudne akademije, biće uspostavljen sistem stručnog usavršavanja za sudije, tužioce, saradnike, pomoćnike, savetnike i policijske inspektore u oblasti međunarodnog krivičnog i međunarodnog humanitarnog prava.	Kontinuirano, počev od I kvartala 2016. godine	Neimplementirano

2. ZAŠTITA SVEDOKA I ŽRTAVA		
Aktivnost	Rok	Status
Sektorska radna grupa Ministarstva pravde izradiće analizu sudske prakse o primeni člana 102. ZKP-a, kao i analizu odredaba i rezultata dosadašnjeg sprovođenja Zakona o programu zaštite učesnika u krivičnom postupku i formulisanje zaključaka i preporuka o potrebama eventualnih izmena ovog zakona ili pratećih podzakonskih akata u cilju unapređenja sistema zaštite oštećenih i svedoka.	I - IV kvartal 2016. godine	Implementirano
MUP će inicirati, i u saradnji sa Komisijom za sprovođenje programa zaštite učesnika u krivičnom postupku, pripremiti analizu položaja i potreba Jedinice za zaštitu.	I kvartal 2016. godine	Implementirano
Na osnovu napred navedene analize, MUP će hitno sprovesti mere da obezbedi optimalan položaj i kapacitet Jedinice za zaštitu.	II kvartal 2016. godine	Implementirano delimično
Krivična veća dosledno primenjuju odredbe ZKP-a kojima je regulisano sankcionisanje učesnika u postupku koji krše procesnu disciplinu, a naročito ukoliko napadaju integritet svedoka i žrtava.	Kontinuirano	Implementacija u toku
Nadležni javni tužioci, DVT i nadležna advokatska komora redovno obaveštavaju sud o merama preduzetim po opomeni iz člana 374. ZKP-a.	Kontinuirano	Implementacija u toku
Unapređenje pravila o postupanju od strane Komisije za sprovođenje programa zaštite i Jedinice za zaštitu uz puno poštovanje interesa krivičnog postupka u kom su prema zaštićenom licu primenjene mere zaštite.	Kontinuirano	Implementirano
Unapređenje saradnje između Jedinice za zaštitu i TRZ-a kroz: <ul style="list-style-type: none"> • potpisivanje protokola o saradnji; • organizovanje zajedničkih obuka; • formiranje zajedničkog strateškog tima; • formiranje zajedničkih operativnih timova; • periodično zajedničko organizovanje okruglih stolova. 	Kontinuirano	Implementirano delimično

3. PODRŠKA SVEDOCIMA I ŽRTVAMA		
Aktivnost	Rok	Status
Ministarstvo pravde će sprovesti analizu usklađenosti normativnog okvira sa Direktivom 2012/29/EU.	I kvartal 2016. godine	Implementirano
Ministar pravde osnovaće radnu grupu koja će predložiti izmene i dopune zakona i propisa u cilju usklađivanja pojma žrtve sa Direktivom 2012/29/EU.	II kvartal 2016. godine	Implementirano delimično
Ministarstvo pravde će doneti podzakonski akt kojim će se urediti obavezno pružanje informacija žrtvama o svim aspektima krivičnog postupka koji su od njihovog interesa, u skladu sa članom 6. Direktive 2012/29/EU.	II kvartal 2016. godine	Neimplementirano
Ministarstvo pravde će kreirati i distribuirati brošuru koja će sadržati informacije o pravima žrtava (pravna pomoć, psihološka podrška, zaštita, itd.), u skladu sa članom 4. Direktive 2012/29/ EU.	III kvartal 2016. godine	Neimplementirano
Služba za pomoć i podršku oštećenim i svedocima Višeg suda u Beogradu će angažovati stručnjaka za pružanje psihosocijalne podrške.	IV kvartal 2016. godine	Neimplementirano
Jedinica za zaštitu MUP-a izmenama sistematizacije omogućiće angažovanje stručnog osoblja za pružanje psihosocijalne podrške.	IV kvartal 2016. godine	Neimplementirano
Za potrebe zaposlenih u Službi za pomoć i podršku oštećenim i svedocima, Viši sud u Beogradu i Pravosudna akademija će, uz podršku VSS-a i Ministarstva pravde povremeno organizovati dodatne obuke i podsticati učešće na stručnim skupovima.	Kontinuirano, počev od II kvartala 2016. godine	Neimplementirano

<p>Za potrebe zaposlenih u Jedinici za zaštitu Centar za obuku MUP-a će, u saradnji sa akademskom zajednicom i organizacijama civilnog društva, povremeno organizovati dodatne obuke i podsticati učešće na stručnim skupovima.</p>	<p>Kontinuirano, počev od II kvartala 2016. godine</p>	<p>Neimplementirano</p>
<p>Unapređenje infrastrukturnih i tehničkih kapaciteta Službi za pomoć i podršku i pomoć oštećenim i svedocima.</p>	<p>Kontinuirano, počev od II kvartala 2016. godine</p>	<p>Neimplementirano</p>
<p>Uspostavljanje mreže usluga na nivou cele zemlje za podršku žrtvama, svedocima i oštećenim u istrazi i svim fazama krivičnog postupka, uključujući:</p> <ul style="list-style-type: none"> • normativni aspekt (važeci normativni okvir, najbolja uporedna rešenja, međunarodni standardi); • finansijsku procenu (održivo finansiranje, adekvatnost prostorija i osoblja, potreba za obukom); • pristup uslugama podrške (obuhvat mreže, udaljenost, mobilni timovi za podršku). 	<p>Za analizu I kvartal 2016; za uspostavljanje mreže kontinuirano počev od 2018. godine</p>	<p>Implementirano delimično</p>
<p>Ministarstvo pravde iniciraće održavanje regionalne konferencije na temu unapređenja saradnje u pružanju podrške svedocima i žrtvama.</p>	<p>Kontinuirano, počev od III kvartala 2016. godine</p>	<p>Neimplementirano</p>

4. ODBRANA OKRIVLJENOG		
Aktivnost	Rok	Status
Izrada programa inicijalne i kontinuirane obuke u oblasti međunarodnog humanitarnog i međunarodnog krivičnog prava za advokate koji zastupaju okrivljene.	III kvartal 2016. godine	Neimplementirano
Sprovođenje kontinuirane obuke u oblasti međunarodnog humanitarnog i međunarodnog krivičnog prava za advokate koji zastupaju okrivljene.	Kontinuirano, počev od IV kvartala 2016. godine	Neimplementirano
Radna grupa koju formira Ministar pravde izradiće analizu odredaba i rezultata primene Pravilnika o visini naknade za rad advokata po službenoj dužnosti u predmetima ratnih zločina.	III kvartal 2016. godine	Implementirano delimično

5. SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE I PITANJE NESTALIH LICA		
Aktivnost	Rok	Status
Republika Srbija kontinuirano će raditi na ispunjenju preporuka Komiteta za prisilne nestanke i o postignutim rezultatima izveštavati Komitet.	Kontinuirano	Implementirano delimično
Sprovesti analizu organizacione strukture i položaja stručne službe sa ciljem unapređenja efikasnosti i održivosti poslova u nadležnosti Komisije.	III kvartal 2016. godine	Nemplementirano
Unaprediti međusobnu saradnju Komisije za nestala lica i ostalih državnih organa uključenih u proces istrage i procesuiranja ratnih zločina, kroz periodično organizovanje okruglih stolova.	Periodično (najmanje jednom godišnje)	Implementirano delimično
Ministarstvo spoljnih poslova pokreće postupak kako bi Republika Srbija potpisala ili pristupila Sporazumu o uspostavljanju Međunarodne komisije za nestala lica kojim ova Komisija dobija status međunarodne organizacije.	IV kvartal 2016. godine	Implementirano
Vlada podstiče Komisiju za nestala lica Republike Srbije da osnuje poseban novčani fond za podršku nadležnim državnim organima u pribavljanju raspoloživih podataka o grobnim lokacijama lica koja se još uvek vode kao nestala.	Kontinuirano	Neimplementirano

6. SARADNJA SA MEĐUNARODNIM KRIVIČNIM TRIBUNALOM ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU

Aktivnost	Rok	Status
<p>Izvršiti potpun uvid i istraživanje arhive MKSJ i MMKS i analizu otkrivenih dokumenata, preko postavljenih oficira za vezu.</p> <p>Identifikovanje materijala i dokaza MKSJ i MMKS koji su relevantni za prioritete slučajeve.</p>	<p>Kontinuirano, počev od II kvartala 2016. godine</p>	<p>Implementacija u toku</p>
<p>Republika Srbija nastojće da se održi dobra praksa prenosa znanja i iskustva iz MKSJ-a, kako bi se steklo opšte i posebno znanje koje se odnosi na konkretne slučajeve.</p>	<p>Kontinuirano</p>	<p>Implementacija u toku</p>
<p>Republika Srbija nastojće da se održi dobra praksa <i>ad hoc</i> prisustva savetnika TRZ-a u kancelarijama MKSJ-a i MMKS-a.</p>	<p>Periodično</p>	<p>Implementacija u toku</p>

7. REGIONALNA I ŠIRA MEĐUNARODNA SARADNJA

7.1. Regionalna saradnja

Aktivnost	Rok	Status
<p>Ministarstvo pravde će inicirati održavanje regionalne konferencije radi postizanja međudržavnog sporazuma sa Republikom Hrvatskom, BiH i Crnom Gorom o sledećim pitanjima:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Utvrđivanje regionalnih pravila o podeli nadležnosti za postupanje; 2. Unapređenje regionalne saradnje u pogledu postupanja po zamolnicama; 3. Uspostavljanje olakšanog postupka za pribavljanje dokaza na teritoriji druge države od strane odbrane; 4. Jedinstveno postupanje država regiona u pogledu rešavanja sudbine nestalih lica. 	I kvartal 2017. godine	Neimplementirano
Ministarstvo pravde osniva radnu grupu koja će tematski i normativno pripremiti predloge za regionalnu konferenciju.	II kvartal 2017. godine	Neimplementirano
TRZ će inicirati nastavak „Paličkog procesa”, kao i održavanje redovnih tromesečnih sastanaka između regionalnih tužilaca.	Kontinuirano, počev od I kvartala 2016. godine	Implementirano delimično
TRZ će inicirati uspostavljanje zajedničke evidencije slučajeva ratnih zločina na regionalnom nivou čije je rešavanje započeto putem regionalne saradnje.	Kontinuirano, počev od II kvartala 2016. godine	Neimplementirano
TRZ će raditi na promovisanju uspostavljanja zajedničkih prekograničnih istražnih tužilačkih timova sa zemljama regiona.	Kontinuirano	Neimplementirano
Unapređenje saradnje između pravosudnih organa Republike Srbije i SORZ-a sa Privremenim institucijama samouprave u Prištini.	Kontinuirano	Neimplementirano

68

7.2. Međunarodna saradnja		
Aktivnost	Rok	Status
Aktivno učešće sudija i javnih tužilaca koji postupaju u predmetima ratnih zločina na seminarima iz oblasti međunarodnog humanitarnog prava i stručnim savetovanjima.	Kontinuirano, počev od I kvartala 2016. godine	Neimplementirano
Ministarstvo pravde, u saradnji sa TRZ-om i VSS-om nastojeće da obezbedi finansijsku podršku projekta prevoda domaćih presuda na engleski jezik, kako bi mogle da budu uključene u <i>Legal Tools Project</i> .	Kontinuirano, počev od I kvartala 2016. godine	Neimplementirano

8. UNAPREĐENJE UKUPNOG ODNOSA DRUŠTVA PREMA PITANJU SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE

Aktivnost	Rok	Status
Dosledno postupanje predsednika nadležnih sudova u skladu sa članom 16a Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine.	Kontinuirano	Neimplementirano
Poboljšanje veb prezentacije Višeg suda u Beogradu, na kojoj će biti dostupne sve neophodne informacije o presudama, a postepeno i same presude u predmetima ratnih zločina.	Kontinuirano	Implementirano delimično
Redovno objavljivanje sadržajnih izveštaja o radu pravosudnih institucija nadležnih za procesuiranje ratnih zločina.	Kontinuirano	Neimplementirano
Redovno objavljivanje izveštaja o sprovođenju strateških dokumenata u oblasti procesuiranja ratnih zločina (Akcioni plan za Poglavlje 23, Nacionalna strategija, Tužilačka strategija).	Kontinuirano	Implementirano
Uz podršku Saveta za sprovođenje Akcionog plana za Poglavlje 23 i Pregovaračke grupe za Poglavlje 23, uključivanje predstavnika institucija nadležnih za procesuiranje ratnih zločina u mehanizam saradnje sa organizacijama civilnog društva, kroz učešće na sastancima sa Nacionalnim Konventom za EU.	Kontinuirano	Implementirano delimično
Periodična organizacija kurseva, seminara i obuka za novinare koji izveštavaju sa suđenja za ratne zločine, u saradnji medijskih udruženja, institucija pravosuđa i međunarodnih organizacija.	Kontinuirano	Neimplementirano
Kvalitet i sadržina nastavnog programa koji se dotiče pitanja vezanih za istoriju sukoba u bivšoj Jugoslaviji i zločine koji su tokom sukoba izvršeni, kontinuirano se kontrolišu i unapređuju.	Kontinuirano	Neimplementirano

Objavlivanje teksta Nacionalne strategije na internet stranici Vlade, Ministarstva pravde, TRZ-a, Višeg i Apelacionog suda u Beogradu.	I kvartal 2016. godine	Implementirano delimično
Po usvajanju Nacionalne strategije, najviši državni organi, predvođeni predsednikom Vlade i ministrom pravde, javno će izraziti svoju podršku radu svih domaćih organa koji se bave otkrivanjem, istragom i procesuiranjem ratnih zločina, u borbi protiv nekažnjivosti i poštovanju vladavine prava.	I kvartal 2016. godine	Neimplementirano
Članovi Vlade i narodni poslanici, u skladu s odredbama kodeksa ponašanja za članove Vlade i narodne poslanike, uzdržavaće se od nedozvoljenog komentarisanja rada pravosudnih organa.	Kontinuirano	Neimplementirano

**Drugi izveštaj
o sprovođenju Nacionalne strategije
za procesuiranje ratnih zločina**

Izdavač:

Fond za humanitarno pravo

Dečanska 12, Beograd

www.hlc-rdc.org

Autorka: Višnja Šijačić

Urednica: Ivana Žanić

Supervizorka: Jelena Krstić

Lektorka: Miljana Đurović

Grafičko oblikovanje: Todor Cvetković

Tiraž: 70

Štamparija: „Format“, Beograd

ISBN 978-86-7932-094-0

© Fond za humanitarno pravo

CIP - Каталогизација у публикацији - Народна библиотека Србије, Београд

341.322.5:343.11(497.11)“2016/2017“(047)

ШИЈАЧИЋ, Вишња, 1985-

Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina / [Višnja Šijačić]. - Beograd : Fond za humanitarno pravo, 2018 (Beograd : Format). - 71 str. : tabele ; 24 cm

Podatak o autorki preuzet iz kolofona. - Tiraž 70. - Napomene i bibliografske reference uz tekst.

ISBN 978-86-7932-094-0

a) Ратни злочини - Судски процеси - Србија - 2016-2017 - Извештаји
COBISS.SR-ID 265957388

